

TANÜGYI ÉS FEGYELMI

RENDSZABÁLYOK ÉS UTASÍTÁSOK

AZ ERDÉLYRÉSZI EV. REFORMÁLT

KOLLÉGIUMOK SZÁMÁRA.

*

A HAZAI ORSZÁGOS ISKOLAI TÖRVÉNYEK, A MAGYAR REF. EGYETEMES EGYHÁZ 1891/93. ÉVI ZSINATI TÖRVÉNYEI ALAPJÁN ÉS AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKER. KÖZGYÜLÉS IDEVONATKOZÓ SZABVÁNYAINAK TEKINTETBEVÉTELÉVEL, AZ 1896. ÉVI EGYHÁZKERÜLETI KÖZGYÜLÉS 46. JKVI SZ. HATÁROZATA KÖVETKEZTÉBEN, KIDTA :

AZ EGYHÁZKERÜLET IGAZGATÓTANÁCSA.

KOLOZSVÁR,

AJTAI K. ALBERT MAGYAR POLGÁR KÖNYVNYOMDÁJA.

1896.

TANÜGYI ÉS FEGYELMI RENDSZABÁLYOK ÉS UTASÍTÁSOK

AZ ERDÉLYRÉSZI EV. REFORMÁLT

KOLLÉGIUMOK SZÁMÁRA.

*

A HAZAI ORSZÁGOS ISKOLAI TÖRVÉNYEK, A MAGYAR REF. EGYETEMES EGYHÁZ 1891/93. ÉVI ZSINATI TÖRVÉNYEI ALAPJÁN ÉS AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKER. KÖZGYÜLÉS IDEVONATKOZÓ SZABVÁNYAINAK TENKINTETBEVÉTELÉVEL, AZ 1896. ÉVI EGYHÁZKERÜLETI KÖZGYÜLÉS 46. JKVI SZ. HATÁROZATA KÖVETKEZTÉDEN, KIADTA:

AZ EGYHÁZKERÜLET IGAZGATÓTANÁCSA.

KOLOZSVÁR,

AJTAI K. ALBERT MAGYAR POLGÁR KÖNYVNYOMDÁJA.

1896.

A hatóságok általában.

Az evangélium szerint reformált magyarországi keresztyén egyház alsó és felső iskolái, mint a vallás szabad gyakorlatának jogával lényeges kapcsolatban álló intézmények, az alkotmányos úton létrejött hazai országos törvények, jelesen az 1790/1. XXVI. t.-cz. mint alaptörvény intézkedéseinek épségben tartásával, mindenestől az egyház testéhez tartoznak és az egyházi hatóságok alatt állanak (ld. Egyh. Törv. 3. §-át). Ehez képest az erdélyrészi ev. ref. kollégiumok fő-, közép- és elemi-oskoláiban is a vagyonkezelést, az oktatás meg a nevelés összhangzatos fejlődését felügyelik és irányozzák, magát a közoktatást igazgatják és intézik:

1. az egyetemes konvent,
2. az egyházkerületi közgyűlés,
3. az egyházkerületi állandó igazgató-tanács,
4. a gondnokokból és rendes tanárokból álló előljáróság,
5. a tanári testületek.

ELSŐ RÉSZ.

Felügyelő és kormányzó hatóságok.

I. FEJEZET.

A konvent, mint közoktatási hatóság.

1. §. Az egyetemes konvent felügyel az ev. ref. egyházban fennálló összes alsóbb és felsőbb iskolák mindennemű szellemi és anyagi ügyeire s különösen arra, hogy ezekben az egyházi törvény rendeletei pontosan végrehajtassanak s e törvény értelmében az összes tanügy összhangzatos fejlődését vezeti és irányozza.

E célból:

1. A tanügy könnyebb kezelése végett segédközege az egyetemes tanügyi bizottság, a melyet a konvent részint saját tagjaiból, részint más szakférfiakból alakít meg.

2. Megbizott szakértők által bármikor meglátogattathatja és vizsgálathatja a tanintézeteket, hogy ez úton is tudomást szerezzen magának az oktatás menetéről, az intézet vezetéséről, igazgatásáról s egész szellemi és anyagi állapotáról.

3. Statisztikai adatokat és mindennemű, az iskolai viszonyokat feltüntető kimutatásokat, bármikor magához kívánhat az alsóbb foku iskolahatóságoktól, az egyházkerületek útján.

4. Felügyel, hogy minden tanintézeti vagyon és alapítvány biztosan elhelyezve gyümölcsöztessek és rendeltetési céljára rendszeren fordittassék. E végre joga és kötelessége az illető egyházi hatóságoktól az iskolai vagyonról és annak kezeléséről, hova, miként történő elhelyezéséről és jövedelmezéséről kimutatásokat kívánni, sőt a kezelést és egész gazdálkodást koronként megvizsgáltatni.

2. §. Új gimnáziumok felállítása, a meglevőknek tovább fejlesztése vagy alábbszállítása vagy megszüntetése az egyházkerületnek és legfőbb fokon az egyetemes konventnek engedélyével történhetik.

3. §. Oly esetben, a midőn valamely fentartó testület a maga erejéből gimnáziumát a törvény követelményeinek megfelelőleg berendezni nem képes, az 1883. évi XXX. t.-cz. 47. §-a alapján államsegélyt is vehet igénybe, a melyre nézve az illető egyházkerület ajánlatára az egyetemes konvent köti meg az államkormány-nal esetenként a szerződést.

II. FEJEZET.

Az egyházkerületi közgyűlés.

(Szervezetét és teljes hatáskörét lásd az Egyházi Törv. végrehajtására vonatkozó egyházkerületi Utasítás 50–61. §§-ban)

4. §. Az egyházkerületi közgyűlés főfelügyeleti jogánál fogva intézkedik, hogy az egyetemes egyházi törvények s ezek értelmében az általa időnként jóváhagyott és megerősített tantervek, valamint a felügyeletet, igazgatást és fegyelmezést tárgyazó szabályok megtartassanak és végrehajtottassanak, és hogy az általa jóváhagyott tankönyvek használtassanak.

5. §. Új tanszékek szervezése, rendszeresítése és változtatása, az illető kollégiumi eljáróság kezdeményezésére és az állandó igazgató-tanács megokolt javaslatára, az egyházkerületi közgyűlés joga és feladata, a mely egyszersmind megállapítja az illető tanintézet természetéhez és paedagogiai szükségletéhez képest a tanszék nemét is. A rendszeresített új tanszékek, valamint a megürült tanszékek, a melyekre nézve a változott viszonyokhoz képest bizonyos átalakítás szüksége forog fenn, az igazgatótanács megokolt javaslatára az egyházkerületi közgyűlés ugyanazon ülésén is betölthetők, a melyen a tanszék rendszeresítése, illetőleg változtatása engedélyezett.

Ha egyesek, vagy társulatok, alapítanak tanszéket, az alapítók által kitűzendő feltételeknek szabályaink szem előtt tartásával leendő elfogadása, módosítása vagy visszautasítása az egyházkerületi közgyűlés jogköréhez tartozik.

Akár az újonnan rendszeresített, akár a megüresedett s az illető előljáróság által bejelentett régebbi tanszékre az állandó igazgatótanács pályázatot hirdet. A pályázati hirdetmény költségeit az illető kollégium hordozza.

A pályázók közül az egyházkerületi közgyűlés első napján az alábbnevezett bizottság kiválasztja azokat, kik a törvényszabta képesítettséggel bírnak. Ha hatnál több kvalifikált van, legfőlebb hatot, ha háromnál több van, legalább hármat jelöl ki a bizottság titkos szavazás útján.

A képesítettséget megítélő és jelölő bizottság tagjai:

A) A gimnáziumi rendes tanszékek betöltésénél:

a) az egyházkerület főgondnokai;

b) azon kollégium két gondnoka (hivatali idősbtség szerint) és két rendes tanára (az előljáróság által választva), a melyhez tanár választandó. Ha két gondnok nem jelenhetnek meg, helyöket tanárok pótolják;

c) a többi kollégiumok előljáróságának egy-egy tanárküldöttje, ki lehetőleg a betöltendő tanszéknek megfelelő szaktudomány tanára legyen;

d) az állandó igazgatótanács két küldöttje és tanügyi előadója;

e) az egyházkerületi közgyűlés választ e bizottságba négy tagot az egyházmegyéék gondnokai, esperesei és képviselői közül, három évre.

B) A theologiai rendes tanszékek betöltésénél:

a) az egyházkerület főgondnokai;

b) a theologiai rendes tanárok;

c) valamennyi kollégium felszentelt rendes tanára;

d) az esperesi kar négy megbizottja;

e) az állandó igazgatótanács két megbizottja.

A bizottság által jelöltek közül a közgyűlés (a jelölés fölötti vitatkozásnak helyet nem engedve) általános szavazattöbbséggel választ.

Ha a szavazatok annyira megoszlanának, hogy általános szavazattöbbséget senki sem nyerne, akkor a két legtöbb szavazatot nyert pályázó között új választás történik.

Ha képesítettnek csak egy találtatnék, illetőleg, a bizottság által csak egy jelöltetnék, a közgyűlés a választást azon gyűlésről el is halaszthatja; köteles lévén az elnök ily esetben e felől a

kérdést mindig feltenni s a jelenlevő tagok egyharmadának kívánására a választást elnapolni. — A megválasztott tanárt az illető kollégium előljárósága, hivatalos működése megkezdésének idejét megjelölve, meghívja és ünnepélyesen igtatja be hivatalába; mikor is az illető tanár szakmája köréből beköszöntő előadást tart és az ifjúság s előljáróság jelenlétében az esküt ünnepélyesen leteszi.

Ha a megválasztott tanár az első szorgalomidő alatt működését engedély nélkül meg nem kezdené, állomásáról lemondottnak tekintetik.

6. §. Az egyházkerület tanügyi állapotairól szóló igazgatótanácsi jelentéseket és javaslatokat a közgyűlés tárgyalja s érdekekben határoz.

A közgyűlés örökdik a kollégiumok vagyona fölött; azoknak évenként beterjesztett számadásait az igazgatótanács által felülvizsgálhatja és ötévenként minden kollégium összes tan- és tanügyi állapotait kiküldött biztosok által megvizsgálhatja. Örökdik, hogy tudta s engedélye nélkül a kollégiumok vagyona el ne idegeníttessék, fel ne cseréltessek vagy adósággal meg ne terheltessek; hogy az alapítványok megszabott céljaikra fordíttassanak és kiszolgáltattassanak; hogy minden újabb adományozás és alapítvány tudomásul hozzá azonnal bejelentessék.

III. FEJEZET.

Az egyházkerületi állandó igazgató-tanács.

(Szervezetét és teljes hatáskörét lásd az Egyh. Törv. végrehajtására vonatkozó egyházkerületi Utasítás 43--49 és 142--155. §§.-ban)

7. §. Az egyházkerületi állandó igazgató-tanács, mint az egyházkerületnek közigazgatási felelős főhatósága, kormányozza az egyházkerületet az egyik közgyűléstől a másikig, végrehajtatja az illetékes felsőbb testületek által alkotott törvényeket, rendszabályokat és határozatokat, de intézkedéseiről az egyházkerületi közgyűlésnek felelősséggel tartozik.

8. §. Az állandó igazgatótanács tagjai: az egyházkerületi főgondnokok (státus-kurátorok), továbbá, az egyházkerületi főjegyző és ügyész (közügyigazgató), nemkülönben az egyházkerületi közgyűlés által hat évre választott tíz igazgatótanácsos, kik közül az egyik az elnök-helyettes, egyik a tanügyi előadó.

Elethossziglan választott hivatalnokai: a titkár, segédtitkár, pénztáros, számvevő, valamint a szerződés mellett általa felvett ügyvéd, a kik közül azonban az ülésekben szavazati joga csak a titkárnak és a számvevőnek van.

9. §. Az állandó igazgatótanács az egyházkerületet egyik közgyűléstől a másikig képviseli. Örökdik a fő-, közép- és elemi-oskolák mindennemű vagyona és ügyei, az egyházközségek anyagi, erkölcsi és jogügyi állapota fölött és ezeknek virágzását munkálja. A kollégiumok számadásait és költségelőirányzatait számvevősége útján megvizsgálhatja és ellátja.

10. §. A tanügy szakszerű kezelésére a tanügyi előadó van hivatva, ki mint választott igazgatótanácsos, az egyházkerületi közgyűlés által külön e célra megállapított utasítás szerint jár el. (Az utasítást ld. e Rendszabályok negyedik Része II. Fejezetében 128. §. alatt.)

11. §. Az igazgatótanács gyakorolja a kollégiumok gimnáziumai irányában mindazokat a jogokat, melyek az 1883. évi XXX. t.-cz.-ben az autonóm felekezeti főhatóságoknak fenntartva és biztosítva vannak. (Lásd e törvény 8. 11. 13. 14. 15. 18. 19. 23. 24. 32. 38. 48. 50. §§.)

12. §. Az igazgatótanács előkészíti s az ügy természetéhez képest véleményével és indokolásával kíséri mindazokat az ügyeket és határozatai ellen tett felfolyamodásokat, a melynek eldöntése az egyházkerületi közgyűlés hatáskörébe tartozik, s közvetítő hatóságként működik az államkormány, az egyetemes konvent, a politikai és törvénykezési közegek és más felekezeti hatóságok és az egyházkerületek között felmerült ügyekben.

13. §. Az igazgatótanács a zsinati törvény 301. §-ában meghatározott fegyelmi esetekben a fegyelmi eljárást, rendkívüli szükség esetében, a Zsin. Törv. 399. §. korlátai között, az illető tisztviselő hivatalától való felfüggesztését elrendeli. A Zsin. Törv. 316. §. értelmében gyakorolja a bírói kiküldés jogát.

IV. FEJEZET.

A kollégiumi előjáróság.

14. §. A kollégium előjárósága áll az egyházkerületi közgyűlés által élethossziglan választott kollégiumi fő- és aligondnokokból és az egyházkerületi közgyűlés által választott, úgyszintén a

miniszterileg kinevezett és a közgyűlés tagjaiul elismert, rendes tanárokból. Tanácskozó, de szavazati joggal nem bíró tagjai még: a kollégiumi pénztáros, ügyvéd és orvos.

15. §. Az előljárósági gyűlések elnöke a hivatal szerint legidősebb gondnok, akadályoztatása esetében az utána következő; jegyzője egy rendes tanár, kit az előljáróság szabadon választ.

A tanácskozássra, szavazásra, főlebbezésekre és kisebb ügyek ellátásának módjára és hasonlókra nézve minden előljáróság ügyrendet állapít meg magának.

16. §. Az előljáróság a kollégium vagyonának őre, kezelője és mindennemű ügycinek vezetője; mint olyan, végrehajtja az illetékes felsőbb testületek által alkotott rendszabályokat és közvetíti az összeköttetést a kollégium és az állandó igazgatótanács, illetőleg, egyházkerületi közgyűlés között.

17. §. Mind a jog- és vagyon-, mind a nevelés-, oktatás-ügyekben képviseli vagy képviselteti a kollégiumot az egyházi és világi hatóságokkal szemben.

18. §. A kollégium összes hivatalnokait felügyeli és eljárásukról időnként számoltatja.

19. §. A kollégium évi költségvetését megállapítja, a számadásokat megvizsgáztatja, első fokon ellátja s mindezeket további intézkedés végett fölterjeszti az állandó igazgató-tanácsához.

20. §. Az ifjuság fegyelmi ügyeiben, a mennyiben ilyenek e rendszabályok értelmében jogkörébe tartoznak, bíróság ítéli.

21. §. A kollégiumi szervezetben netán szükségesnek mutatkozó változások: tanszékek rendezése, rendszeresítése, betöltése, úgyszintén nagyobb építkezések, birtokvásárlás s eladás iránt kezdeményez és javaslatokat terjeszt az igazgatótanács elébe.

22. §. Helyettes és segédtanárok, valamint általában, az összes gimnáziumi és elemi iskolai ideiglenes tanérek alkalmazása és javadalmazása felől, az igazgatótanács jóváhagyása fenntartásával, intézkedik.

23. §. Választja a kollégium pénztárosát, ügyvédét és orvosát s e választásait megerősítés végett az igazgatótanácsnak bejelenti. A választottak utasításait és fizetéseit az igazgatótanács helybenhagyásával megállapítja.

24. §. Választja a gimnáziumi és elemi iskolai igazgatót, nemkülönbén a gazdasági felügyelőt és a kollégiumi könyvtárost, titkos

szavazattal hat évre, s választása eredményét tudomásul bejelenti az igazgatótanácsnak, gondoskodván arról, hogy a megválasztott hivatalosak méltányos tiszteletdíjjal jutalmaztassanak.

A gazdaság könnyebb kezelése végett választott gazdasági felügyelő számára megállapított Utasítást lásd e Szabályzat negyedik Részében, IV. Fejezete 130. §-a alatt; a könyvtárosét lásd ugyancsak a negyedik Rész V-ik Fejezetében 131. §. alatt. A gimnáziumi és az elemi iskolai igazgatók eljárásait e Szabályzat második Része I. Fejezete, illetőleg, harmadik Rész I. Fejezete szabályozza.

25. §. A kollégium fő- és algnodnoki a kollégium szellemi fejlődését és anyagi érdekeit illetőleg hivatali idősbőségök sorrendje szerint járnak el a számukra megállapított gondnoki utasítás értelmében. (Lásd e Rendszabályok negyedik Rész III. Fejezetét.)

MÁSODIK RÉSZ.

A gimnáziumi igazgatás, rendtartás és fegyelmezés szabályai.

I. FEJEZET.

Az igazgatótanár.

26. §. A gimnáziumi igazgatót a kollégiumi előljáróság a rendes tanárok közül titkos szavazattal hat évre választja és a választást az igazgatótanácsnak tudomásul bejelenti.

27. §. A gimnázium belügyeit vezeti s azt úgy hatóságokkal, mint egyesekkel szemben képviseli s azokkal levelez. A tanári széknek elnöke s az előljárósági gyűléseknek tanügyi előadója. E minőségében úgy az előljárósághoz, mint a tanári székhez intézett hivatalos leveleket kézhez veszi, felbontja s gondoskodik, hogy azok előljárósági, illetőleg, tanári gyűlések elébe terjesztessenek és elláttassanak.

E végre, mikor maga vagy az előljáróságnak valamely tagja szükségesnek tartja, az illető gondnokot fölkéri, hogy előljárósági gyűlést tartson. A tanári szék pedig havonként egyszer, a szükséghez képest többször is, maga nevében, hívja össze.

Köteles rendes iktató-könyvet vezetni, a melybe az előljáráshoz, a tanári testülethez vagy közvetlenül hozzá intézett hivatalos iratokat röviden bejegyzi s aztán ellátásuk idejét és lényegét is jelzi. A gazdasági jog- és vagyon-ügyi beadványokat rövid úton átteszi a gazdasági felügyelő tanárhoz további eljárásra.

28. §. Az igazgató-tanár tiszte: az egész intézetben az oktatást és nevelést a rendszabályok és tantervek értelmében összhangzatosan vezetni; közvetlenül felügyelni arra, hogy úgy a tanárok, mint a tanulók kötelességeiket pontosan teljesítsék. Ehez képest felügyel:

1. Az egész intézetre tanulmány és fegyelem tekintetében és ezekért első sorban felelős. Tiszte mindarra felügyelni, a mi a növendékeknek úgy a jó erkölcsben, mint a tudományokban való előhaladására befolyással van; szemmel tartja tehát, hogy mindegyik tanár pontosan teljesítse kötelességét s hogy tantárgyát a megállapított tanterv értelmében és keretében tanítsa, s e célból az osztályokat koronként meglátogatja, figyelemmel kísérve a tanítás módját és eredményét; tudomást szerez a házi feladatokról s azok javítási módjáról. Ott, hol mulasztást, hiányt vesz észre, utólagosan, semmi esetre sem a tanuló-ifjúság előtt, megteszi jóakaró észrevételeit és a szükséges intézkedéseket.

2. A tanévet ünnepélyesen megnyitja és bezárja.

3. A tanulmányi órarendet a tanterv szerint az iskolai év kezdetére, a tanári szék közös tanácskozása után, elkészíti s annak foganatosítása és megtartása felett örködik.

4. A hatáskörébe eső fegyelmi ügyekben bíraskodik.

5. Törvényes felsőbb hatóságok rendeleteit és a tanári szék végzéseit pontosan végrehajtja.

6. Felelős az iroda, valamint az intézet állapotát, az oktatás haladását nyilvántartó könyvek rendes vezetéséért. A beírási anyakönyvet kezeli, az iskolai bizonyítványokat megpecsételi, aláírja, az illető osztályvezetővel aláírattja, és kiadja; a kiadott bizonyítványokról nyilvántartási naplót vezet. Gondoskodik, hogy a tanári szék jegyzője pontos jegyzőkönyvet szerkesztszen, hogy a jegyzőkönyv alapján készült jelentések, statisztikai kimutatások a felsőbb tanügyi hatósághoz idejekorán felterjesztessenek.

7. A tanév végén saját eljárásáról s a tanintézet összes állapotáról részletes zárójelentést készít s ezt két példányban kiállítja

s, az előjáróság jóváhagyása után, az egyik példányt az igazgató-tanácsához fölterjeszti.*) Egyszersmind tanártársai segélyével évi »Értesítő« szerkeszt és ad ki.

8. A beirási-, tan-, bizonyítvány- és egyéb díjakat, a hol más intézkedés nincs, beszedi vagy beszedeti s azokról a kollégiumi előjárásnak évenként s a tanév letelte után legkésőbbben négy hét múltán beszámol.

9. A tanulóknak az ünnepélyeken és isten-tiszteleteken tanári felügyelet alatt történő megjelenéséről intézkedik.

10. Tanártársának betegség vagy bármi ok miatt bekövetke-

*) Az igazgatói zárójelentés tartalma a következő pontok szerint részletezendő.

I. Az intézet állapota. 1. A gondnoki és tanári személyzet. Változások az előbbi tanévhez képest. Szabadságolás; betegeskedés; a helyettesítés módja. 2. A tanulók. A fontosabb statisztikai adatok, hivatkozva az évi értesítő táblázataira, főleg a növekedés vagy apadás okainak feltüntetése. 3. Az épület. Építkezés, bútorzat rendben tartása, netaláni szükséglet. 4. A tanárszerek. Gyarapodásuk szám és érték szerint, vétel és ajándék útján. 5. Költségek: a) Honnan fedeztetnek? Mekkora a költségek összege? b) Mekkora egy rendes tanár, egy helyettes tanár fizetése; mekkora egy óraadó tanár díja? Mekkora a tandíj és felvételi díj s mekkorák más díjak, fejenként? 6. Segélyezési ügy: a) intézeti alapítványok; b) ösztöndíjak; c) segélyező egyesületek.

II. Az intézet működése. 1. Fegyelem. A fegyelmi állapotnak általános jellemzése mellett az erkölcsi nevelést akadályozó körülmények méltatása. Különösen, figyelembe veendő e tekintetben, hogy a szülői ház közreműködött-e az erkölcsi nevelésben? A súlyosabb vétségek és büntetések módja egyenként felemlítendő. 2. Oktatás. Szóba kerülnek a következő pontok: a) a bevégzett tananyag, hivatkozással az állandó tanmenetre és az évi értesítő adataira, de csupán általánosságban; b) a tankönyvek mennyiben segítik elő a tanítást; a feltűnőbb hiányok kiemelése; c) a tanítás eredménye általában; áttekintés osztályok és tantárgyak szerint, számokban és százalék szerint; az egyes tantárgyakban mutatkozó hiányok okai; d) az érettségi vizsgálatok eredménye; e) a rendkívüli tantárgyak, tanításuk módja és eredménye külön-külön elősorolva; f) az ifjúsági könyvtár és egyesületek.

III. Általános ügyek. Érintkezés a felsőbb tanügyi hatóságokkal, főhatósági látogatások, érintkezés a közönséggel (iskolai ünnepélyek, népszerű felolvasások, vizsgálatok). — Jegyzet. A zárójelentéshez melléklendő az évi értesítő két példánya. Az értesítőben foglalt adatokra a zárójelentésben az illető rovatoknál adandó felelet helyett csak hivatkozni kell. A zárójelentésben előforduló kívánságok, a mennyiben indítványok természetével bírnának és mielőbbi érvényesítésre számítanak, tárgyanként külön jelentésekben terjesztendő a felsőbb hatóság elé.

zett és lehetőleg előre bejelentendő húzamosb akadályoztatása esetében, annak tanórái betöltéséről, egyes órán meg nem jelenhetése esetében pedig az osztály foglalkoztatásáról gondoskodik.

11. Az intézet helyiségeire, könyv- és levél-tárára, taneszközeire, bútoraira s ezeknek öreire felügyel s a mennyiben utasításaik szempontjából mulasztásokat tapasztal, azokról felelősség terhe alatt az előljáróságnak jelentést tesz. Az iskolai hivatalos pecsétet őrzi.

12. Betegsége, vagy a városról távozása esetében helyettesítéséről gondoskodik, rendszerint az által, hogy hivatalát valamelyik tanártársára ruházza át, mely átruházás azonban, ha egy hétnél tovább terjedne, az előljáróság tudtával eszközölnöd. Az igazgatói hivatal a nagy szünidő folyamában sem szünetelhet egészen, ekkor is naponta egy-egy hivatalos óra tüzendő ki, az eshetőleg szükségessé válható érintkezések hivatalos elintézésére.

13. Tanórái száma nem teljes gimnáziumnál 16; teljes gimnáziumnál 12-nél több nem lehet.

II. FEJEZET.

Az osztályvezető.

29. §. A tanári szék minden egyes osztály számára osztályvezetőt választ, rendszerint azt a tanárt választja meg osztályvezetőül, a kinek legtöbb órája van az illető osztályban. Ennek kötelességei:

1. a vezetésére bizott osztályban a tanításnak és nevelésnek egységes szellemét minden módon ápolni és odahatni, hogy a növendékekben a kötelességérzet, a kegyelet és az engedelmesség erényei gyökeret verjenek, mi végre az osztály növendékeinek már az év elején a szükséges utmutatást megadja, őket jóakarólag folyvást segíti és támogatja;

2. az osztályvezető jelöli ki az egyes tanulók helyét az osztályban, ő ügyel fel arra, hogy az osztály tiszta s a benne levő bútorok rendben legyenek. A növendékeknek szükség szerint útbaigazítást ad a taneszközök használatára, különösen alsóbb osztályokban, saját tankönyveik és füzeteik rendben és tisztán tartására is. Időnként megvizsgálja a tanulók összes szerelvényeit;

3. elnöke az osztálytanácskozmánynak;

4. az egyes tanulók tanulásbeli előmeneteléről szóló értesítőket a megállapított minta szerint kiállítja s azokat a tanulóknak kiadja ;

5. a tanulók iskolamulasztását hetenkint legalább egyszer számbaveszi ; az igazolatlan óramulasztásokról, valamint az alkalmazott 4-ik fokú s azonfelül való fegyelmi büntetésről a szülőket vagy helyetteseiket az igazgató útján értesíti, eshetőleg a tanulónak házi fenyíték alá vételét is kívánhatja ;

6. a tanulóknak egy napi kimaradásra engedélyt ad ;

7. osztálya növendékeit szállásaikon időnkint meglátogatja ; bennlakó tanítványainak általánosan felügyelője s róluk a lakás közvetlen felügyelőjétől koronként jelentést vesz be s ezt elintézi ;

8. a tanév végén osztály-jelentést terjeszt elő, mely magában foglalja a tervszerűen bevégzett tananyag részletes kimutatását, a megállapított minta szerint ; az osztályban működő tanárok neveit, a tankönyveket, heti óraszámot, a tanulók iskolai és házi feladatait szám és tárgy szerint, a vizsgálatok eredményét, külön két példányban a növendékek névkönyvét a tantárgyakból adott érdemjegyekkel együtt ;

9. az igazgató által kiállított és aláírt bizonyítványokat aláírja ;

10. a hatáskörében el nem háríthatott hiányokról és el nem intézhető ügyekről az igazgatót értesíti.

III. FEJEZET.

Az egyes tanárok.

30. §. Minden megválasztott s minden miniszterileg kinevezett rendes tanár a kollégiumi előljáróság előtt esküt tesz le és hivatalát székfoglaló értekezéssel foglalja el.

31. §. Hivatalának megkezdésétől fogva az országos tanári nyug- és gyám-intézetnek, mely az 1894. évf XXVI. t.-cz. által a nem állami tanárok számára alapított, jogos és kötelezett tagja.

32. §. Nemcsak közvetlen tanítványainak, hanem általában a tanintézet növendékeinek magaviseletére ügyel ; azoknak értelmi és erkölcsi nevelését tanártársaival közösen is előmozdítja ; a gyűlésekben és tanácskozásokban pontosan részt vesz s az ott reábizottakat teljesíti.

33. §. Köteles a tanulmányi órarendben kijelölt tanóráira rendszeresen és pontosan megjelenni s az órákat végig kitartani.

A tanórára megjelenésében akadályozott tanár tartozik az igazgatót idejekorán értesíteni, hogy az kellő helyettesítéséről gondoskodhassék. A helyettesítésre felszólított tanár pedig távollevő tanártársa óráját, a méltányosság határain belül, betölteni tartozik.

34. §. Köteles elvállalt tantárgyait a tanterv és a tanári szék megállapodásai szerint tanítani, igyekeztván a kimért tananyagot alaposan elvégezni és jól megtanítani a kiszabott időre, és ha ez kivihetőnek nem mutatkoznék, az igazgatónál eleve jelentést tenni. Tanításában ne csupán a tantárgya körébe eső ismeretek közlésére szorítkozzék, hanem a tantervben az egész tanfolyam eredményeül kitűzött műveltséget, mint célt, folytonosan szem előtt tartsa, a többi tanszakok tanáiraival igyekezzék összevágólag működni, a tanulóknak oktatás által úgy értelmességök, mint jellemök képzésére növelőleg hatni.

35. §. Tanóráján a jó rendet és fegyelmet fenntartja s e tekintetben tett tapasztalatait a körülményekhez képest, a rendtartásban meghatározott módok szerint közli az osztályvezetővel és az igazgatóval. — A tanítás, ha a lélektani követelményeknek megfelel, minden lépten-nyomon egyszersmind fegyelmező és nevelő hatása is. Ilyenné lesz, ha a tanár semmi olyat nem tárgyal, melynek alapja az előbbieken meg nincs vetve, ha időt enged a tárgy feldolgozására, ha igen sokáig feszültségben nem tartja a növendékek figyelmét és ha az együttműködő tanároknak sikerül egyértelműséget előidézniök egymásközt, erre szolgálnak a tanári osztálytanácskozmányok, szakértekezletek és a tanári szék ülései. (ld. az V.-ik fejezetben.)

36. §. Minden egyes tanóra végén köteles a tanár az osztálykönyvbe, tantárgya rovatába bejegyezni, a mit az órán át elvégzett.

37. §. Köteles a szakjában szükséges és az intézetben még hiányzó taneszközök beszerzésére, írásban és oly jókor figyelmeztetni a tanári széket, hogy azok kellő időben megszereztessenek és azok hiánya miatt a tanítás hátrányt ne szenvedjen.

38. §. A tanárok sem más intézetekben nem taníthatnak, sem az intézet növendékeinek magánórákat nem adhatnak, hivatásuk betöltésében akadályul szolgálható tisztséget vagy megbízást el nem fogadhatnak, az előljáróság, illetőleg, igazgatótanács engedélye nélkül.

IV. FEJEZET.

A tanári szék.

39. §. A tanári széknek az igazgató-tanár elnöklése mellett tagjai: a rendes, helyettes, segéd- és óraadó-tanárok, kik közül csak a rendes tanárok birnak szavazati joggal. A tanári szék jegyző-jét saját kebeléből választja, különben a tanárok a jegyzőséget felváltva is kötelesek vinni.

A tanári szék-gyűlésen minden tanár pontosan megjelenni s annak egész folyama alatt jelen lenni köteles. Érvényes határozatok hozatalára szükséges, hogy a rendes tanárok közül a felénél egygyel több legyen jelen. A megjelent tanárok általános többséggel és személyi ügyekben mindig titkos szavazattal határoznak és döntenek.

40. §. A tanári szék a hatósága alatt álló tanintézetben a tanításnak és nevelésnek egységes és összhangzó vezetését s fejlesztését eszközli s a végből majd rendes széküléseket tart, majd szakértekezleteket és osztálytanácskozmányokat tartat. Működéséről rendes jegyzőkönyvet vezet. Ehez képest a tanári szék:

1. a felette álló törvényes hatóságoktól az igazgatóhoz érkezett rendeletek, utasítások és átiratok felett, ha azok a fennálló szabályok értelmében igazgatóilag el nem intézhetők, tanácskozik és azok végrehajtásáról intézkedik;

2. az egyházkerület által elfogadott tanterv helyi módosítása, a tanmenet, a használható könyvek és taneszközök az Egyházi Törvények 473—474 §§-ai értelmében javaslatokat ad és előterjesztéseket tesz. A gimnázium tanulmányi órarendjét és a tankönyvek sorozatát megállapítja s az előljárásság útján az egyházkerülethez felterjeszti;

3. az egyes tanárok közt a tantárgyakat az oktatás érdekeire, valamint a tanárok képességeire, hajlamára tekintettel kiosztja; még pedig úgy, hogy az alsóbb osztályokban a rokon szakokat lehetőleg egy kézben csoportosítja s figyelmét arra is kiterjeszti, hogy a mennyire lehetséges, a tanárok tantárgyaik tanításában a felsőbb osztályokba is jussanak; a tanári szék osztja fel a tanárok között az intézeti mellékteendőket is, u. m. az ifjúsági könyvtárosságot, az önképzőkör vezetését stb., mindig tekintettel az intézet érdekeire

és a teendők egyenletes megosztására, s ide vonatkozó megállapodására az előjáróság jóváhagyását kéri:

4. az újonnan jött tanulóknak felvétele felett határoz, a mennyiben a felett az országos középiskolai törvény és a jelen Rendszabály értelmében nem az igazgató jogában van határozni;

5. az osztályukat sikerrel végzett tanulókat felebbviszi, a rossz osztályzatukat a megállapított szabályok szerint javító vizsgálat letételére vagy az osztály ismétlésére utasítja;

6. a tanulókat a fennálló szabályok s az alapítványok természetére szerint tápintézetbe, ösztöndijra, tandíjmentességre s bármily iskolai jótéteményekre felveszi vagy felvételre ajánlja;

7. a tanuló felett a jelen Rendszabályok által meghatározott esetekben bíróság itél;

8. a tanintézet részére szükséges bútorok, taneszközök, könyvek beszerzéséről, gyűjtemények berendezéséről, a fennálló szabályok szerint intézkedéseket tesz;

9. a vizsgálatok idejéről s megtartási módjáról az előjáróság tudtával és engedélye mellett intézkedik;

10. rendes tanár választásakor, valamint a tanszékek ideiglenes betöltésekor, szakképzett jelöltek ajánl az előjáróságnak;

11. oly ünnepélyekre, egyházi, tanügyi vagy tudományos gyűlésekre, melyeken a gimnáziumot illető ügyek és kérdések tárgyalatnak, az előjáróság beleegyezésével képviselőket választ és küld

V. FEJEZET.

Tüzetes tanulmányi ügyrend.

41. §. Az iskolai év mindenkor isteni tisztelettel nyitattik meg, melyre a tanárok s az előjáróság tagjai testületileg megjelennek. Isteni tisztelet végével az iskolai törvények a tanulók előtt felolvastatnak s e meghatározott és ünnepélyes időpontban az igazgató s a körülmények szerint az előjáróság elnöke, az ifjúsághoz alkalmi beszédet intéznek.

42. §. A tanári testület a tanév elején azonnal székülést tart s az iskolai évre előlegesen szükségesnek látott intézkedéseket megteszi, a múlt iskolai év végén a jelen évre hozott intézkedéseit életbelépteti és végrehajtja, az osztályvezetőket hivatalukba beállítja. — A megállapított tanterv keretében a tananyag módszeres

felosztása, a tanítás egybevágó menetének és végrehajtásának pontos megbeszélése s a tanulmányi órarend czélszerű megállapítása végett minden év elején, a tanítás tényleges megkezdése előtt, módszertani tanácskozmányt tart, melyen elejétől végig minden tanár köteles jelen lenni. A tanácskozmányban különös figyelem fordítandó arra, hogy azon tantárgyakra nézve, melyek két vagy több tanár közt oszlanak meg, a szükséges egyöntetűség, a kellő összefüggés és egybevágás eléeressék, a mire nézve szükséges, hogy minden egyes tanár teendőjét illetőleg, úgy általában, mint annak részleteire és a követendő eljárásra nézve is, kellően tájékozva legyen. Föltétlenül megköveteltetik, hogy minden egyes tantárgy a fennálló tanterv értelmében és keretében adassék elő. — A tanulmányi órarend pedig akként állapittassék meg, hogy a tanítást a vasárnapi szüneten kívül, más egész napra terjedő szünet ne szakítsa meg.

43. §. Azok a tanárok, kik az intézetben ugyanazokat a tárgyakat vagy a közelről rokontárgyakat tanítják, az igazgató elnöklése mellett a szükséghez képest szakértekezleteket tartanak, a melynek tárgya a tananyag fokozatos és összefüggő elosztása. Itt jönnek vitatás alá az írásbeli gyakorlatok tárgyai, kijavításuk módja, a klasszikus és az újabb nyelvekből az olvasmány-tárgyak, általában a módszertani eljárás. Az elvi jelentőségű megállapodások a tanári széknek írásosan bejelentendők.

44. §. Az egy osztályban működő tanárok az illető osztályvezető elnöklése mellett évharmadonként kétszer osztálytanácskozmányt tartanak. Ennek feladata az egyes osztályok állapotának oktatás nevelés megfigyelmezés tekintetében való megállapítása, oly módon, hogy az osztályba betanító tanárok számot adnak tanításuk menetéről és eredményéről, a növendékek erkölcsi magaviseletéről.

Az osztályvezető végigmenve osztálya névsorán, megjegyzi mind a saját, mind az osztályában működő szaktanárok észrevételeit; ennek az eljárásnak célja az, hogy egy tanuló se maradjon figyelmen kívül és hogy abban az esetben, ha egyes tanárok valamely tanulóra nézve nagyon is eltérő véleményben volnának, az eltérés okát biztosan megállapíthassák s a tanuló érdekében legczélszerűbb intézkedést tehessenek. A dicséretre vagy megrovásra méltók számából vagy általában a tapasztalt nagyobb, vagy kisebb eredmény után kiderül aztán az osztály jelleme és állása az intézet

keretében és így meg van adva az alap is arra, hogy az osztályokat egymásközt össze lehessen hasonlítani és megítélni.

Az osztálytanácskozományokban alkalom nyílik a házi dolgozatok mértékének a megszábasára, nemkülönbén arra is, hogy a tananyag elosztása, a szorosabb összefüggés és kölcsönös támogatás létesítése érdekében a módszeres tanácskozományok megállapodásai módosittassanak, vagy pótlólag javittassanak. — Az osztálytanácskozomány megállapodásait az osztályvezető írásosan jelenti be a tanári széknek.

45. §. Az osztálytanácskozományok után, melyekben az igazgató is, mint szaktanár résztvesz, a tanári szék ellenörző tanácskozássra ül össze. Itt összefoglaltatik s tárgyalatik az egyes osztálytanácskozományokban megállapított eredmény s ehez képest határozatik el az eljárás egyes tanulók, vagy osztályok irányában, u. m. dicsérés, intés stb. Ennek, a tanári szék által gyakorolt ellenörző tanácskozásnak az egyes tanulókra vonatkozó megjegyzéseiről és határozatairól, a megállapított minta kitöltése után, a szülők, vagy helyetteseik értesítendők; a tanulók szorgalma s az egyes tantárgyakban való előhaladására nézve, a tanári szék által megállapított hiány vagy erkölcsi hanyatlás, a megjegyzések rovatában különösen kiemelendő, úgy, hogy alkalom nyíljék annak idejében a szülői ház segítségével a bajt és hiányt orvosolni.

46. §. Az évi tanfolyam 3 szakra oszlik, úgy, hogy az első szak karácsonyig, a második szak husvétig, a harmadik szak pedig az iskolai év végéig tart. A tananyag azonban úgy osztassék be s a tanítás menete úgy állapittassék meg, hogy a tanintézetet meglátogató előljáróság az évharmadok végén a tanítás szellemére és eredményére nézve magát tájékoztathassa.

47. §. Az évharmadok végén mindegyik tanuló értesítöt kap, a melyen előmenetele tárgyanként jelezve, magaviselete s a mulasztott tanórák száma azok igazolt vagy igazolatlan volta kitéve legyen. Az értesítöt a szülő vagy gyám aláírása után a tanulók az osztályvezetőnek visszaadni kötelesek.

Az év végeztével pedig minden tanuló az egész évi tanulmányra kiterjedőleg osztályzatot nyer.

48. §. Az iskolai év szeptember hó 1-ső napjától a következő év junius hava 30-ik napjáig tart. Az iskolai év folyamán szüniő adható és adandó:

- a) október második felében szüreti szünet 8 nap,
- b) Karácsonykor 14 nap,
- c) Husvétkor 14 nap,
- d) Pünkösdkor 10 nap,
- e) rendkívüli alkalmakra, a kollégiumi előjáróság engedélyével, összesen 6 nap.

49. §. Az oktatásra feltétlenül tankönyvet kell használni. Az egyházkerületi közgyűlés által jóváhagyott tankönyvek közül szabad választani. A tankönyvek sorozát minden iskolai évben június végéig kell megállapítani. A már alkalmazott tankönyv változtatását a tanári szék mindenkor indokolni s az igazgatótanács elé terjesztendő jelentésben az új tankönyvnek előnyeit alaposan előadni köteles. Egyébiránt kívánatos, hogy a tankönyvek gyakori változtatása elkerültesse.

50. §. Minden intézetben szükséges egy tanári kézikönyvtár, mely a nevezetesebb és drágább szakmunkákat tartalmazza.

Szükséges egy ifjúsági könyvtár is, mely az iskolai oktatással kapcsolatos, s azt kiegészítő olvasmányokat nyújtson. Ez a könyvtár is tanári felügyelet és kezelés alá helyezendő, s a mennyre lehet, belőle minden osztály számára az illető növendékek által olvastatandó munkák különválasztva, osztályonként, az osztályvezetők gondozására és kezelésére bizassanak.

A felső két osztály növendékei a könyvtárral kapcsolatban önképzőkört is alkothatnak, a tanári szék által megállapított szabályzat alapján egy tanár vezetése és felügyelete alatt, de az igazgatónak szigorú ellenőrzése mellett. Azonban, kiváló gondot kell arra fordítani, hogy az ily körök működése a tanulókat az iskolai tanulmányoktól el ne vonja s hogy a tanári szék az oly tanulót, ki iskolai kötelességének meg nem felel, az önképzőkörben való működéstől eltiltsa.

51. §. Hasonló felügyelés és ellenőrzés mellett alakíthatnak a tanulók ének-zene vagy egyéb gyakorlatokra szánt, valamint szegénysorsu tanulókat segélyező egyesületeket is, az alatt a feltétel alatt, hogy működésüket egyedül és kizárólag az intézet körére szorítják.

Ha a tanuló pénzkezeléssel, vagy annak ellenőrzésével bízatik meg, erre nézve a szülőnek, vagy gyámnak írásbeli beleegyezése is megkívántatik.

52. §. Minden tanév végén, minden osztályban nyilvános évvizsgálat tartatik, az előjáróság küldöttének elnöklése alatt, az illető osztályban tanító tanárok részvételével. E vizsgálatok előtt a tanárok osztályonként ideiglenesen megállapítják a növendékek osztályzatait, de nem zárják le a vizsgálaton, mely több tárgyból alkotott csoportok szerint történik, minden elégtelen jegyű, vagy kétes előmenetelű növendéknek (t. i. a kinek érdemjegye a jeles és jó, a jó és elégséges, az elégséges és elégtelen osztályzatok közt ingadozik) felelnie kell.

Vizsgálat után a vizsgálati eredmény és az évi tapasztalat alapján állapítja meg az osztálytanácskozmány s magasabb fokon az ellenőrző tanácskozmány minden egyes tanulónak az egész éven át tanusított magaviseletére s az egyes tantárgyakban való előmenetelére bizonyítványa jegyét. A magaviselet jelzésére négy fokozat alkalmazandó: jó, szabályszerű, kevésbé szabályszerű és rosz. A rosz fokozat mellett a megrovás oka is pontosan kiteendő.

A tanulmányi előmenetel jelölésére ez a négy fokozat alkalmazandó: jeles, jó, elégséges, elégtelen.

Az írásbeli dolgozatok külső alakjának jellemzésére szolgál: csinos, rendes, rendetlen, rút.

53. §. A vizsgálatok után véglegesen megállapított érdemjegyek mellé minden tanulóra vonatkozólag megállapittatik az általános ítélet, mely a következőleg fejezendő ki: felsőbb osztályba léphet; javító vizsgálatra bocsáttatik, osztályismétlésre útasittatik.

Oly tanulóknak, kik egy kötelező tantárgyból kaptak elégtelen jegyet és a kiket az osztálytanácskozmány képeseknek tartarra, hogy a szünet alatt önszorgalmukból pótolhatják mulasztásukat, a tanári szék megadhatja a jogot, hogy a jövő iskolai év kezdetén javító vizsgálatot tessenek, de csupán abban az intézetben, a hol tanultak. Ez a javító vizsgálat díjtalan.

Azok a tanulók pedig, a kik két kötelező tantárgyból kaptak elégtelen jegyet, az igazgatóság útján csak fontos okok alapján folyamodhatnak javító vizsgálatra való engedélyért az igazgatótanácshoz.

Abban az esetben, mikor valamely tanuló, kit egy elégtelen terhel, a hét kollégium egyikéből egy másikba folyamodik javító vizsgálatra bocsátásért, utóbbiban óhajtván tanulását folytatni, az ily folyamodványt az érdekelt igazgatóságok és tanári székek rövid

úton egymás közt intézik el s csak a javító vizsgálatot megtartó kollégium igazgatósága teszi meg utólagosan az igazgatótanácshoz a tényről jelentését. Önként értetik, hogy ha az elhagyandó kollégium tanárkara az elbocsátást nem kíváná a kérelmező tanulónak megadni: a folyamodvány eldöntés végett multhatatlanul fölterjesztendő az igazgatótanácshoz; nemkülönb, fölterjesztendő a folyamodvány akkor is, ha nem a mi egyházkerületünk hatósága alá tartozó intézetben szándékoltatik a javító vizsgálat kiállása.

54. §. Ha valamely tanuló a vizsgálatokat betegség vagy más fontos ok miatt le nem teheti vagy megszakítani kénytelen, a tanári székhez folyamodhatik a következő tanév kezdetén tartandó pótló vizsgálatra való engedélyért. A betegség igazolására hatósági vagy hatóságilag megerősített orvosi bizonyítványt kell mellékelni. A pótló vizsgálat csak teljes vizsgálat lehet, melyért semmi díjat sem kell fizetni.

55. §. A VIII-ik osztályt végzett tanulók az osztályvizsgálat után érettségi vizsgálatot is tesznek, melyről külön szabályrendelet, az Érettség-vizsgálati Utasítás intézkedik. Az érettségi vizsgálatokért a bélyegilletéken felül, minden tanuló 6 frtot tartozik fizetni, magántanuló a kétszeresét. E vizsgálati díj, az egész vizsgálat ismételésekor újra fizetendő, javító vizsgálatért a dijnak fele. Reáliskolai érettségi vizsgálatot tett tanulók a latin, vagy latin és görög nyelvből teendő pótló vizsgálatért tárgyanként 3 frtot fizetnek.

Az olyan gimnáziumi tanulók, kik a VIII. osztályt kellő eredménnyel végezték és azt önként ismétlik, ezen önkéntes osztályismétlés évében többé nem osztályozandók és nekik bizonyítvány nem adandó (19,649—1893. sz. miniszteri rendelet).

Az olyan VIII-ik osztályú tanulók pedig, kik az osztályvizsgálaton egy, eshetőleg két tantárgyból elégtelen jegyet kaptak s ezeket nekik ez évi augusztus második felében javítaniok sikerül, a szeptember hóban tartandó érettségvizsgálatra bocsáthatók, annál az intézetnél, melyet e célra az igazgatótanács kijelöl (19,808—1884. sz. miniszteri rendelet.) S ha az ilyen tanulók a szeptember-hóban megkísérlett érettségi vizsgálaton, ennek írásbeli részén, vagy a szóbelin, több tárgyból megbuknak, s ennélfogva törvényszerint egy évre visszavettednek, arra az esetre az érettségi vizsgálatot már a reá következő junius hóban, tehát egy tanév lefolyása után, rendes érettségi vizsgálatok alkalmával ismételtetik. (46,781—1886. sz. miniszt. rendelet.)

56. §. Osztályok összevonását, azaz egy év alatt két osztálynak elvégzését az 1883. XXX. t. cz. 14. §-a szerint, a nyilvános tanulóknak csak kivételesen, a tanári szék, a kollégiumi előljáróság és igazgató-tanács ajánlatára, engedheti meg a vallás és közoktatásügyi miniszter, abban az esetben, ha az illetőnek a legutóbb végzett osztályról szóló bizonyítványában osztályzata jeles, életkora a rendesnél előhaladottabb s úgy testi, mint értelmi fejlettsége lehetővé teszi egy év alatt két osztály elvégzését s ha az illető az előző tanévet ugyanabban az intézetben végezte.

Az engedélyt nyert tanuló mindkét, vagy legalább egyik osztályból magánvizsgálatot tesz.

57. §. Magántanulók, kik magán úton, vagy magán intézetben tanultak és előmenetelükről valamelyik gimnáziumunktól kívánnak bizonyítványt nyerni, az 1883. évi XXX. t. cz. 15. §-a szerint az illető gimnázium igazgatójánál való előleges bejelentés és annak kimutatása mellett, hogy a közvetlenül lefolyt tanévet mely magánintézetben, illetőleg, hol és mily rendszerű tanulmányozással töltötték, tehetnek vizsgálatot az e célra megállapított időben.

Egy év alatt több osztályból csak a tanári széknek és az igazgató-tanácsnak ajánlatára, a vallás- és közoktatásügyi miniszter engedélyével, tehetnek vizsgálatot, abban az esetben, ha kimutatják, hogy az elvégzett osztályok tantárgyainak megtanulására elegendő időt fordítottak s hogy életkoruknál és fejlettségüknél fogva eléggé elsajátíthatták azokat az ismereteket, melyeket az illető osztályokban tanítani kellett. Ebben az esetben is minden osztályból külön vizsgálat teendő le és legfőleg két osztályból vizsgálhatók egyszerre, de aképen, hogy az illetőnek mindkét osztály tananyagából kellő tanultsága kitűnjék.

A magánvizsgálatokról szóló jegyzőkönyvek a készített írásbeli dolgozatokkal és a vizsgálattevőnek minden erre vonatkozó igazolványaival felterjesztendők az igazgató-tanácsához.

58. §. A magántanulók vizsgálatai csak a kijelölt időben tarthatók meg. A vizsgáló-bizottságnak tagjai az igazgató és annak az osztálynak a tanárai, melyből a tanuló magánvizsgálatot tesz. A vizsgálat írásbeli s részletes szóbeli, mely akként tartandó, hogy a tanulóknak az osztály összes tananyagában való jártassága kellően kitűnjék.

59. §. Az egy osztályra terjedő magánvizsgálat díja a felvé-

teli és tandíjon kívül 40 frt, az osztályösszevonással tartott magánvizsgálat díja 60 frt.

Minden díjat a vizsgálat előtt kell lefizetni.

60. §. A 15 krajczáros bélyeggel ellátott iskolai bizonyítványok rendszerint csak a tanulók kérelmére, eltávozásuk, vagy elutasításuk esetében adatnak ki; aláírja az illető osztályvezető és az igazgató, ki egyszersmind ellátja az intézet pecsétjével is.

Az 50 kros bélyeggel ellátandó érettségi bizonyítványok kiállítása iránt az országos érettségvizsgálati utasítás intézkedik.

Az eredeti osztálybizonyítvány elvesztése esetében másodlatot kellő igazolás után, ha visszaélés gyanuja nem forog fenn, az igazgató állíthat ki: az eredeti érettségi bizonyítványok másodlatainak a kiállítása s kiadása pedig az egyházkerületi igazgató-tanács tudtával és engedélyével történhetik. Köteles lévén az igazgató-tanács minden ily esetben a másodlatok kiállításáról és kiadásáról, a kelet és szám jelzésével, a főiskolákat, jelesül: a budapesti és kolozsvári tudomány-egyetemek tanácsait, a műegyetem tanácsát, továbbá az összes jogakadémiák, a bányászati, erdészeti és gazdasági akadémiák igazgatóságait közvetlenül és saját hatáskörében, a m. kir. vallás- és közokt. miniszterium által kiadott »Hivatalos Közlöny« utján értesíteni, annak kijelentése mellett, hogy az eredeti érettségi bizonyítvány érvénytelennek nyilvánítatik.

61. §. A tanári szék az igazgató közbenjöttével a szükséges intézkedéseket s illetőleg lépéseket megteszi arra nézve, hogy a más hitfelekezetű növendékek saját vallásukban oktatást nyerjenek. E végből az igazgató minden év elején az ily növendékek névjegyzékét osztályonként átteszi a vallástanításra jogosított lelkészekhez, illetőleg intézeti igazgatóságokhoz, a kiktől egyszersmind az évharmadi értesítők és bizonyítványok megállapítása idejéig, pontosan bekívánja a tanulók előmeneteléről szóló jelentéseket.

VI. FEJEZET.

A tanulókat illető rendtartás és fegyelem.

62. §. Az iskolaév szeptemberhó 1-ső napján kezdődik és juniushó végéig tart.

63. §. A tanulók szabályszerű felvétele és beírása szeptember hó 1—5 napjain történik. Az ezen határidőn túl, szeptemberhó

15-ig jelentkezőket csak a tanári szék veheti fel, az előtte történt igazolás alapján. A még később jelentkezők felvételét, az előjáróság útján benyújtott folyamodványokra, az igazgató-tanács engedheti meg. A beiratások idejét és körülményeit a szülők tudomása végett, kellő időben és módon, az igazgatóság közhírré teszi.

A beiratást az összes ifjúságra nézve az igazgató, ezenkívül egyes osztályokra nézve az illető osztályvezető végzi; a beiratási ivatek, mint a statisztikai adatok forrásai, az igazgatóság irattárában tartatnak.

64. §. Minden tanuló, az egyházkerületi igazgató-tanács jóváhagyásával az előjáróság által megállapított tanítási s illetőleg beiratási díjat fizet, az 1894. évi XXVII. t.-cz. által, a nem állami tanárok számára alapított nyug- és gyámintézeti alapba pedig 3 frtot. A kik tandíj elengedését kérik, azok szegénységöket és tanulásbeli jó előmenetelüket hiteles okmánynyal igazolni tartoznak. A tandíjfizetés idejét a helyi viszonyok tekintetbevételével az előjáróság állapítja meg.

65. §. A gimnázium első osztályába csak oly növendékek vétetnek fel, kik 9-ik évöket betöltötték, de a 12-ik évöket meg nem haladták és iskolai bizonyítvánnyal, vagy szükség esetében felvételi vizsgálaton igazolják, hogy van oly mérvü képzettségök, minöt az elemi iskola négy évi tanfolyamában kellett megszerezniök; kik pedig 12-ik évöket túlhaladták, azoknak felvételét rendkívüli esetekben csak a tanári szék engedélyezheti. A felvételnkor a tanuló születési és himlőoltási, illetőleg, újraoltási bizonyítványt is tartozik felmutatni.

66. §. Felvételi vizsgálatot tesznek azok a tanulók, a kik a népiskola negyedik osztályának bizonyítványa nélkül kívánnak a gimnázium I. osztályába felvétetni. Ezeket a tanulókat a magyar-nyelvből, földrajzból, számtanból és rajzolásból kell megvizsgálni.

Felvételi vizsgálatot tartoznak tenni azok a tanulók is, a kik polgári-, vagy reáliskolából jönnek. E vizsgálat az elhagyott és újonnan választott iskola tantervei közt mutatkozó lényeges különbsétre terjed ki.

Minden felvételi vizsgálat díja 10 frt, ezt a vizsgálat megkezdése előtt kell lefizetni. A vizsgálatot az illető osztály tanárai tartják, a melybe a tanuló belépni kíván; ily vizsgálaton az elnökön (igazgatón vagy helyettesén) kívül legalább két vizsgáló tanárnak kell állandóan jelen lenni; ők határoznak a felvétel felett.

67. §. Más nyilvános gimnáziumból jövő növendékek csak akkor vétethetnek fel a következő osztályba, ha az elhagyott tanintézet bizonyítványával igazolják, hogy a közvetlenül előzőtt osztályban kielégítő sikerrel tanulták legalább azokat a tantárgyakat, melyek kötelezett tárgyak abban az intézetben, a hova a felvételért folyamodtak. Egyik tanintézetből a másikba átlépés rendszeren csak a tanév kezdetén történhetik, évközben más intézetből jövő tanuló csak a változtatás okának igazolása mellett és csak abban az esetben vehető fel, ha a változás szüksége okmányilag igazoltatik.

A más iskolából kizárt tanuló pedig kizáratása okainak kimutatása mellett, a tanári kar ajánlatára csak az igazgató-tanács engedélyével vehető fel.

68. §. A gimnázium egy-egy osztályába rendszerint 60 nyilvános tanlónál több nem vehető fel, kivéve, ha párhuzamos osztályok állanak rendelkezésre (lásd az 1883. évi XXX. t.-cz 17. §-át.) A hol a tanulók létszáma három egymás után következő évben meghaladja a hatvanat, párhuzamos osztályok állítandók fel s a tanerők ehez képest szaporítandók az illetékes iskolai főhatóság által, kivéven, ha az alul a miniszterium felmentette.

69. §. Az intézetbe fölvetett tanulók mindnyájan rendes tanulók s csak ezek vehetnek részt a nyilvános oktatásban. Ki az év elején nyilvános tanulónak iratta be magát, az abban az évben fontos okok nélkül magántanulóvá nem lehet.

70. §. Magántanulók azok, kik magánúton, vagy nem nyilvános tanintézetben képeztettek s előmenetelőkről érvényes iskolai bizonyítványt kívánnak nyerni, rendszeren a tanév kezdetén, vagy végén a tanári kar által e célra kitűzött napokon tehetnek vizsgálatot (lásd az V. fejezet 58, 59, 60. §§-ait.)

71. §. Minden tanuló a felvételre személyesen és rendszerint atyja, vagy gyámja, illetőleg azok valamely külön megbízottja kíséretében tartozik az igazgatóságnál jelentkezni. Azok a szülők, vagy gyámok, kik nem laknak az intézet helyén, gyermekük, vagy gyámfiuk felvételekor alkalmas helyettest tartoznak bejelenteni, a kire a házi felügyelet és nevelés tekintetében kötelességüket és jogukat átruházzák, hogy a gondviselésére bizott tanuló felől az igazgatóság és osztályvezető értesítését elfogadhassa. A szülők és gyámok e részben minden változtatást személyesen, vagy írásban tartoznak bejelenteni az igazgatónál; ennek viszont joga és köte-

lessége ott, hol alapos oknál fogva a gondviselést elégtelennek, vagy a befolyást épen károsnak tartja, megkövetelni, hogy e tekintetben czélszerű változás történjék.

72. § A felvett tanulókat szülők vagy ezek helyettesei a szükséges tankönyvekkel és taneszközökkel a rendes tanítás megkezdése előtt ellátni kötelesek.

73. §. Az 1883. évi XXX. t.-cz. 5. §-ának intézkedése szerint a testgyakorlat, a mértani rajz (technikai része) és a szépírási tanulása alól felmentésüket kérhetik azok a tanulók, kik az említett tantárgyak egyikét vagy másikat testi fogyatkozás miatt állandóan nem tanulhatják és nem gyakorolhatják. A felmentést a tanári szék ajánlatára az igazgató-tanács adja meg. E végre, ha az egy évre terjedő felmentésnek szüksége fennforog, az iskolai év elején kimutatás terjesztendő az igazgató-tanácsához a felmentendő tanulókról, mely kimutatásnak rovatai ezek: 1. a tanuló neve, életkora; 2. osztálya; 3. testi fogyatkozása, orvosi megállapítás szerint; 4. észrevételek.

Magát a kimutatást az igazgató és az iskolaorvos írják alá.

a) A jó magaviselet és illedelem szabályai.

74. §. A tanuló úgy beszédében, mint tetteiben s egész magaviseletében a műveltség, az illedelem, tiszta erkölcs követeléseinek alkalmazkodni tartozik; ennél fogva minden oly beszédől és cselekedettől tartózkodnia kell, mely által azokat megsértené, vagy bármilyen botránnykozásokra adna okot.

75. §. A tanulók ünnepeken s vasárnapokon a fennálló iskolai szabályok szerint, tanári felügyelet mellett, templomba menni kötelesek.

76. §. A más hitfelekezetűek vallása és egyházi szertartása iránt a tanulónak semmiféle tiszteletlenséget sem szabad tanusítani.

77. §. A tanuló tanárai, mint legközvetlenebb előjárói iránt tisztelettel és engedelmességgel tartozik. Hasonlóképen minden tanulónak kötelessége úgy az egyházi és polgári, mint az iskolai előjáróság és felsőség iránt tisztelettel viseltetni és tiszteletének művelt egyénhez illő módon kifejezést adni.

78. §. A tanuló tartozik a reá szabott büntetést kiállani. Ha ezt kiállani nem akarná, vagy kijátszaná, az által büntetését súlyosbitja, sőt a körülmények szerint az intézetből ki is zárathatik.

79. §. Ugyanazon intézet növendékei mint testvérek tartoznak egymást becsülni és szeretni. Ellenben egymást szándékosan megsérteni, gúnyolni, kisebbiteni nem szabad; a vett sérelmekért önmaguknak elégtételt venni akár tanuló társaikon, akár másokon, tilalmas.

80. §. Tisztelettel és engedelmisséggel tartozik minden tanuló úgy szülői és azok helyettesei, valamint szállás- és és kosztadója iránt is.

81. §. A tanulónak valamint egész magaviseletében, úgy ruházatában a tisztaságra és illemre ügyelni kell, bárhol jelenjék is meg, kiváltképen pedig közhelyeken, ünnepélyes alkalmakkor. A ki ezen szabályok ellen vét, vétségéhez mért büntetés alá esik.

b) A tanulásra s az iskolában való magaviseletre vonatkozó szabályok.

82. §. A kötelezett tantárgyak a megszabott órákon minden növendékre — kivétel nélkül — kötelezők. Testi foglalkozás miatt csak a testgyakorlat, mértani rajz (technikai része) és szépírás alól lehet helye a felmentésnek, e Rendszabály 73. §-ában megszabott módon.

83. §. A tanulók önként rendkívüli tárgyakat is hallgathatnak, de az igazgatóság ügyel, hogy a tanulók ily rendkívüli tárgyakkal magukat túl ne terheljék.

A rendkívüli tantárgyak a rendes tanórákon kívül, de szintén az intézetben taníttatnak.

Bár a növendékek a rendkívüli tantárgyakat önként és szabadon választhatják, mindazonáltal, a mely tantárgy tanulására az év elején beiratkoztak, az reájuk a tanév végéig ép oly kötelezővé vált, mint a rendes tantárgyak s azok tanulásától időközben csak indokolt esetekben menthetők fel a tanári szék által.

Ellenben, ha azt tapasztalja a tanári kar, hogy valamelyik tanuló, akár tehetségéhez, akár testi erejéhez képest, a választott rendkívüli tantárgygyal annyira túl van terhelve, hogy a miatt a rendes tantárgyakat nem képes kellően megtanulni: akkor neki az illető rendkívüli tantárgyak tanulását el is tilthatja.

84. §. A tanulónak fontos ok, vagy legyőzhetetlen akadály nélkül egy tanórát sem szabad elmulasztania.

Ki igazolatlanul mulasztja el a tanórát:

1-ső izben az illető osztályvezető,

2-od izben az igazgató által megintetik,

3-ad izben a tanári szék által megdorgáltatik és szülői tudósíttatnak,

4-ed izben bezáratik,

5-öd izben, ha jótéteményt élvez, az tőle megvonatik,

6-od izben, ha igazolatlan mulasztásainak óraszámá annyira terjed, a mennyit egy heti leckeórák tesznek, az intézetből elutasíttatik.

A mulasztás fokai egész éven át számíttatnak.*)

85. §. Ha a tanuló fontos és elfogadható ok miatt a leckeórára meg nem jelenhetik, elmaradására előre engedélyt tartozik kérni, még pedig: egy órára az illető tanártól, egész napra az osztályvezetőtől, több időre az igazgatótól.

Rendkívüli esetekben, midőn engedélyt kérni előre nem lehetett, a mulasztás okát hiteles bizonyítvánnyal tartozik igazolni.

Mind az igazolatlan, mind az igazolva mulasztott órák száma a tanulók bizonyítványaiba bevezetetik.

86. §. Szünnapok idején kívül engedelem nélkül a tanintézet székhelyéről eltávozni, az iskolai szüneteket kiszabott kezdetök előtt, vagy azok végeztével meghosszabbítani senkinek sem szabad.

Ezen tilalom ellen vétők szigorú, az elutasításig fokozható büntetéssel sújtatnak.

87. §. A ki egyes tanórákra elkésve jön, elkésése osztálykönyvbe vezetetik s a bejegyzett órák száma szerint büntetetik.

88. §. A tanulónak kötelessége mindennemű iskolai feladatot pontosan elvégezni. A tanuló hanyagságáról szülői, vagy azok helyettesei időnként értesíttetnek, osztályzata pedig hanyagsága fokához mérten állapíttatik meg; e mellett fokozatosan, magános megintéssel s végül azzal büntetetik, hogy, mint a ki kötelességének vagy nem képes, vagy nem akar megfelelni, az intézetből elutasíttatik.

89. §. A tanuló köteles minden tanszerét, könyveit, írományait rendben és tisztán tartani s az iskolában szükséges eszközöket magával felvinni.

90. §. A tanuló a teremben fővegét levéve, illedelmesen

*) A fegyelmi büntetések neveit és fokozatait lásd a 108. §-ban.

lépjen be s ott helyére ülve, rendben várja a tanárt, a kit, valamint bármely látogatást tevő vendéget, belépésekor illedelmes felállással fogadni s eltávozásakor hasonlóan köszönteni tartozik.

91. §. A tanár oktatását minden tanuló teljes figyelemmel hallgatni tartozik; azért a tanítás ideje alatt a legkisebb csend- és rendzavarás tilos.

A csendet és rendet háborító, vagy épen botránykozgató tanulót tanára a teremből kiküldi, ezen felül a vétségéhez mért szigorral büntetteti.

92. Az iskola épületének, tantermeknek, iskolai butoroknak, tanszereknek bemocskolása és rongálása szigoruan tiltatik. Szándékosan, vagy könnyelműen kárt és romlást okozó, a kár megtérítésén kívül szigoruan is megbüntettetik.

Ha a tanórak idején, vagy a tanulóknak tanteremben léte alatt történt kár okozóját kitudni nem lehet, a kárért az egész osztály, illetőleg a bentlevők együttesen felelősek s azt megtéríteni kötelesek.

93. §. Az évharmadok végén kiosztott »Értesítő«-t minden tanuló tartozik szülőinek, vagy azok helyetteseinek bemutatni, velök aláíratni s a következő évharmad első leckeóráján az osztályvezetőnek átadni. Ki az Értesítőt meghamisítja, az intézetből elutasittatik.

94. §. Az iskolai év végén az illető tantárgyaktól minden tanuló vizsgálatot tenni tartozik.

Ki alapos ok nélkül a vizsgálat letételét csak egy tantárgyból is elmulasztaná, az a szokásos díj letétele mellett minden tantárgyból magánvizsgálatot tenni tartozik.

95. §. A ki a vizsgálaton egy, legfeljebb két tantárgyból elégtelen osztályzatot kap, az következő tanév elején javító vizsgálatra bocsátható, még pedig:

annak a tanulónak, ki egy tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, az intézet tanári széke megengedheti, hogy az elégtelen kijavítása végett a következő iskolai év kezdetén vizsgálatot tehesen. A ki két tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, az csak rendkívüli esetben, a tanári szék ajánlatára, az igazgató-tanács engedélyével bocsátható javító vizsgálatra. A ki kettőnél több tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, az javító vizsgálatra semmi esetre sem bocsátható.

A javító, nemkülönben a pótvizsgálatot is rendesen abban az intézetben kell a tanulónak letennie, melyben az elégtelen tanjegyet kapta és illetőleg a vizsgálatot elmulasztotta. Indokolt esetekben, a tanári szék ajánlatára, az igazgató-tanács megengedheti, hogy ezek a vizsgálatok más tanintézetben tétessenek le. (1883. évi XXX. t.-cz. II. §.)

A ki a kitűzött időben a javító vizsgálatra meg nem jelenik, vagyis elégtelen osztályzatát kijavítani nem képes, valamint az is, ki kettőnél több tárgyból kapott elégtelen osztályzatot, osztályisméltésre utasítatik.

Ugyanazon egy osztálynak kétszeri isméltése meg nem engedtetik.

Az elégtelen osztályzatu tanulók semmi jótéteményben sem részesülhetnek.

c) Az iskolán kívül való magaviseletrre s egyéb viszonyokra vonatkozó szabályok.

96. §. A tanulónak az illedelem szabályait s jó erkölcs követelményeit az iskolán kívül is folyvást szem előtt kell tartania s ebből folyólag minden, azokkal ellenkező cselekedetek szigoruan tiltatnak; azért minden tanuló úgy vigyázzon magára, hogy az iskola falán kívül is beszédéért, tetteiért és magaviseletéért megrovás ne érje.

E részben, valamint a tanároknak, úgy a szülőknek, vagy helyetteseiknek, s illetőleg megbizottaiknak, kötelessége a tanulók erkölcsi magaviselete felett az iskolán kívül is egész éberséggel és gondal örködni.

97. §. Gimnáziumi tanuló szállást, kosztot csak az osztályvezető, illetőleg az igazgató helybenhagyása mellett fogadhat.

Ezért minden tanuló köteles szállásának mind újból felfogadását, mind változtatását bejelenteni s ha szállásfogadását tanárai nem helyeselnék, más szállást tartozik keresni.

98. §. Tanulóknak korcsmákba, sör- és kávé-házakba járni nem szabad. Minden szerencsejáték büntetés terhe alatt tilalmas.

E tilalmak áthágói dorgálással, a szülők tudósításával, jótéteményektől megfosztással, elutasítással, sőt kitiltással büntettetnek.

99. §. A dohányzás a VII. és VIII. osztály tagjainak megengedtetik ugyan, de nem szabad dohányozniok:

a) az alsóbb osztályok növendékeinek ;

b) a VII. és VIII. osztály tagjainak semminemű hivatalos kötelességükben való eljárás alkalmával, gondnokok és tanárok és általában az intézeti hivatalnokok jelenlétében, mikor ezek hivatalos kötelességükben járnak el ;

c) a tantermekben s testületi, hivatalos kivonulások alkalmával.

100. §. Szigoruan tilalmaztatnak mindazok a mulatságok és játéknemek, melyek erkölcsi aljasodást, anyagi kárt és mások megsértését eredményezhetik, nevezetesen :

a) a kártyajáték minden neme az intézet falain belül és kívül, szorgalomidőn, vagy szünidőn, egyaránt tilalmas ;

b) bármi névvel nevezhető nyerészkedő játéknak egymással, vagy idegenekkel, pénzben játszása, az intézet falain belül vagy kívül egyaránt tiltva van.

101. §. Színházba, magánosok házánál tartott mulatságokra, a szorgalom idő alatt csak az osztályvezető s igazgató engedélyével lehet és szabad elmenni. S a tanulónak, bárhol lakjék is, a kollégium épületében, vagy azon kívül, szállásáról a szabályszerű időn túl kimaradni, vagy épen rendet és csendet zavarni nem szabad.

102. §. Senki magának eleget nem vehet szenvedett sérelmekért ; a sértett felek az illetékes osztályvezetőhöz folyamodjanak panaszaiikkal.

103. §. Tanulók egymásközt bármely együletet csak a tanári szék tudtával és beleegyezése mellett alakíthatnak : az intézet körén és hatóságán kívül eső bárminemű társulatoknak tagjai nem lehetnek.

104. §. A tanulónak ruháit, könyveit, tanszereit vagy a szülöktől kapott bármi más hasznos és értékés tárgyakat eladni, cserélni, zálogba tenni, adósságot csinálni, a szülöktől iskolai szükséges dolgokra, ruhára stb. kapott pénzt elvesztezteni, szigoruan tiltatik és fenyítettik.

105. A kollégium épületébe sem szorgalom, sem szünidő alatt, nem szabad senkinek semminemű fegyvert, lö vagy robbanó szerket hozni. E tilalom áthágói az eshetőségekről felelősök s szigoruan büntettetnek.

106. §. Az iskolai hivatalosolgát eljárásában gátolni vagy kijátszani, súlyos büntetés terhe alatt tilos.

107. §. Az iskolai bizonyítvány, a szülők vagy helyetteseik nyilvánított akarata mellett is, csak abban az esetben adatik ki, ha a tanuló az iskolai hatóság által méltányosnak ismert s bejelentett tartozásait kiegyenlítette s a kiegyenlítést igazolta.

d) A fegyelmi büntetések nemei.

108. §. Az iskolai fegyelem gyakorlásában mindenik tanár a gyermekies könnyelműséggel és pajzansággal szemben atyai jóindulattal és legjobb belátása szerint jár el. A büntetendő cselekményekre nézve az eljárás fokozatai és a büntetés nemei ezek:

1. a tanár által való magános figyelmeztetés, megintés, a tanuló hibájának kellő megvilágításával;

2. az osztályvezető által való szigorú megfeddés;

3. az osztály előtt való nyilvános megdorgálás;

4. az igazgató elé idézés, ki ez alkalommal, ha szükségét látja, a tanuló bezáratását elrendeli;

5. a tanári szék elé idézés, mely a tanulót az iskolai jótéteményektől részben vagy egészen megfoszthatja és tanácsolhatja a szülőknek a tanuló csendes eltávolítását is (consilium abeundi);

6. kizárás az intézetből, eshetőleg, az erdélyrészi ev. ref. öszszes gimnáziumokból;

7. kizárás az ország összes tanintézeteiből, félreismerhetetlen erkölcsi romlottság esetében (orsz. középisk. törv. 18. §-a).

A fegyelmi büntetések egy erre szánt naplóba a »Fegyelmi Naplóba« jegyeztetnek be. A nagyobbfoku büntetések alkalmazásáról az illető szülőket vagy helyetteseiket az igazgató, illetőleg, osztályvezető azonnal értesíti.

A tanuló csendes eltávolítását (consilium abeundi) kimondja a tanári szék s bejelenti az előljárásnak, melynek jóváhagyása után az igazgató végrehajtja azt s egyúttal értesíti róla az erdélyrészi hét testvérintézet igazgatóit, azonban a távozó tanuló bizonyítványába nem írja be.

Kizárás esetében az eljárás egész folyamatáról részletes jegyzőkönyvet kell szerkeszteni. Ebbe fel kell venni a tanuló születése idejét, helyét, illetősége helyét, vallását; a kizárás okait s bizonyítékait, melynek alapján a kizáró határozat egyhangulag vagy szótöbbséggel hozatott. S ez a jegyzőkönyv a tanuló utolsó évharmadi

•Értesítő«-jével és az előjáróság véleményével az igazgatótanácshoz terjesztendő fel, további eljárásra.

Mindennemű kizárási határozat csak a felső megerősítés után hirdethető ki. Hogy a kizárt tanuló a kizárási határozat megerősítéséig az intézetben megtűrhető-e, ez iránt a tanáriszék határoz.

A kizárás esete s oka a kizárt tanuló bizonyítványába jegyeztetik s az ilyen tanuló annál az intézetnél, a melyből kizárták, magánvizsgálatot nem tehet.

Az egy intézetből kizárt tanulónak egy másik erdélyrészi testvérintézetbe való felvétele, eshetőleg magánvizsgálatra bocsátása csak az igazgatótanács engedélyével történhetik meg.

109. §. A Rendszabályoknak jelen VI-ik Fejezetét, a melyben ez a szülőket tájékoztató és a tanulókat kötelező szabályok foglalatja, az igazgatóság beírás alkalmával, külön lenyomatu egy-egy példányban, a szülők vagy helyetteseik kezébe juttatja. Helyi kiegészítését a kollégiumok eszközlik.

HARMADIK RÉSZ.

A gimnáziumokkal kapcsolatos elemi iskolák igazgatási, rendtartási és fegyelmezési szabályzata.

I. FEJEZET.

Az elemi iskolai igazgató.

110. §. Az elemi iskola igazgatói intézménye fentartandó mindazoknál a kollégiumoknál, a melyekben teljes tanfolyamu elemi iskola áll fenn. A hol csak egy előkészítő osztály (progimnázium) létezik, ott ennek vezetése s igazgatása a gimnáziumi igazgató ügykörébe utalható, a kinek eljárására nézve aztán az alábbirt szabályok szintén kötelezők.

Egyébiránt, az elemi iskolai igazgatót a kollégiumi előjáróság a kollégium többi hivatalosaival egyidejűleg hat évre választja.

Az igazgató az elemi iskolának tanügyi képviselője hatóság-

gokkal és egyesekkel szemben és az előljárósági üléseken az elemi iskolai tanügyeknek előadója. Vezeti az elemi osztályok tanítását és fegyelmzését; felügyel, hogy a megállapított tanterv teljesedésbe vétessek és hogy az elemi osztályok tanítói a fennálló utasítások értelmében kötelességeiknek hiven megfeleljenek. Ehez képest:

1. A hazulról vagy más iskolából jövő s az elemi osztályok valamelyikébe illő tanulókat felveszi, beírja, s elrendeli őket bizonyítványaik, vagy, ennek nem léteben, megvizsgálásuk után az illető osztályokba.

2. A felvett tanulókat szülői kívánatra felügyelők gondviselésére bizza s e végre a beírás alkalmával a bennlakásra jelentkező tanuló szülőit, vagy gondviselőit nyilatkozatra szólítja fel, hogy mennyivel kívánják a felügyelő fáradtságát jutalmazni s az ígért összeget feljegyezvén, a vett nyilatkozatot kötelező erejűnek nyilváníja.

3. A beírási, tan-, bizonyítvány- és egyéb díjakat, a hol más intézkedés nincs, beszedi, vagy beszédeti, s azokat az iskolai pénztárnak beszolgáltatja.

4. Az elemi iskolai anya- és beírási névkönyveket vezeti; kívánatra kiállítja az iskolai bizonyítványokat s azokat a kollégium pecsétjével és sajátkezű aláírásával hitelesítve kiadja; a kiadott bizonyítványokról nyilvántartási naplót vezet.

5. Minden tanév elején az elemi oskolára nézve órarendet készítvén, gondoskodik, hogy az illető osztályokban a megállapított tankönyvek alkalmaztassanak s hogy a tanítás azok szerint történjék. Új tankönyvek bevétele csak is az előljáróság határozata folytán történhetik.

6. A nyilvános vizsgálatokon elnököl; e vizsgálatok idejére és sorrendjére nézve javaslatot terjeszt a tanári szék s illetőleg előljáróság elébe, s miután az azt megállapította s jóváhagyta, ő végrehajtja.

7. A nyilvános tanórák megtartásáról, a tanítóknak tanítványaikkal való bánásmódjáról s a tanítás szelleméről a tanításokon lehető leggyakoribb megjelenése által biztos tudomást szerez, s vezetése, utasítása, befolyása által a legsikeresebb tanítás és bánásmód alkalmazásáról gondoskodik.

8. A tanítókkal havonként legalább egyszer gyűlést tart. E gyűléseken elnököl s úgy intézi a tanácskozást, hogy minden tanító

minden egyes növendéke magaviseletéről észrevételeit megtehesse, s ha javítani való van, az közös megállapodás után javíttassék. E gyűlések tárgyát képezi az iskola erkölcsi és szellemi életére tartozó minden oly ügy, melylyel az iskola fejlődését és felvirágzását elő lehet mozdítani, nevezetesen: a tantárgyak módszeres tanítása, a tanítás és nevelés összehangzatos vezetése, a rendtartási és fegyelmi szabályok mikénti, különösen lélektani alapon nyugvó alkalmazása. A gyűlésekről rendes jegyzőkönyv vezetendő.

9. A szülőknek és a gyámoknak, eshetőleg, a tanítóknak egymásközt való összeütközésből származó panaszait kihallgatja, ha befolyása által teheti eligazítja: ha szükségesnek látja, eligazítás végett az előljáróság elébe terjeszti.

10. A hanyag vagy a bizalomnak meg nem felelő s a felügyelői utasításban pontosan kiszabott hatáskörön túllépő felügyelőket rendreutasítja, ha intése nem használ, tanítványaikat elveszi.

11. A tanulókat az igazgató bocsátja szünnapokra, a tanári szék által meghatározott napon és időig. Minden szorgalomszak elején számbaveszi a tanulókat és megkezdeti a tanítást.

12. Az elemi iskoláról hivatalos úton kívánt statisztikai s mindennemű kimutatásokat ő készíti el. Az év végén az elemi iskola állapotáról, jelesen: a tanerők működéséről a tanulmányi eredményről, fegyelmi és közegészségi viszonyokról szóló zárójelentést készít és terjeszt be a kollégiumi előljárósághoz további intézkedésre.

II. FEJEZET.

A tanítók.

III. §. A tanítók általában, úgy az osztály-, mint a szaktanítók, közvetlenül az igazgatótól függenek: a törvényesen megállapított tantervet (tananyag, tanmenet, tanmód stb.) a szükséges rendelkezéseket és utasításokat tőle veszik s a végrehajtásról neki felelősek.

A tanítói hivatal az előljáróságtól megállapított fizetéssel, rendszerint egy kerek iskolai évre terjed. Azonban a kitünő, buzgó tanítókat az előljáróság az igazgatótanács helyben hagyása után, több évig is egyfolytában alkalmazhatja. A tanító időközben az iskolai év folyta alatt, el nem bocsátható, csak hibája esetében és előljárósági ítélet nyomán.

112. §. A tanítók közül az igazgató minden osztály számára egy osztálytanítót nevez ki, a ki illető osztályának mind tanulásbeli, mind erkölcsi haladásáról és magaviseletéről felelős; a ki a netán osztályában működő szaktanítóval egyetértve összhangzólag és kellő tapintattal igyekszik az eléje szabott tantervet végrehajtani, a szükséges egységet eszközölni. E végre, az igazgató az osztálytanítókkal minden szorgalomszak elején tartandó értekezleten előlegesen tervet készített az iránt, hogy az osztálynak naponként, vagy hetenként, ki, mikor és mennyi feladatot, leczkét hagyjon fel, hogy a tanulók se szerfelett megterhelve, se igen kevésbé elfoglalva ne legyenek.

113. §. Mindenik osztálytanító leltár szerint veszi felügyelése és felelőssége alá az illető tantermet, annak minden bútorait: asztalokat, padokat, könyv- és egyéb tanszereket, úgymint az ajtót, ablakokat, kemenczét, padlatot, zárat, kulcsokat stb. Mindezeket lelkiismeretes hűséggel gondozván, olyan állapotban tartozik annak idején, ismét leltár szerint átadni; átalán a tanév végén addig el nem távozik s fizetése utolsó részletét ki nem kaphatja, míg a kollégium iránti minden kötelezettségének eleget nem tett. A tanulók egészségi állapotára oly nagy befolyással levő tisztaság érdekében ellenőrzi a seprést, szellőztetést, meg portörleszt, télben a fűtést meg világítást.

114. §. Az osztálytanító illető osztályát hiteles névsor szerint, a tanév első napján az igazgató kezéből átvevén, azontúl senkit osztályába be nem fogadhat az igazgató jegyzéke nélkül. Ez a szabály áll az egyes szorgalom-időkre későn jött tanulókra nézve is. Szintűgy nincs joga valakit az osztályból kirekeszteni, a megerősített névsoron változtatni, valakinek időelőtti távozásra szabadságot adni, vagy későn jövetelért megbüntetni.

115. §. Mindenik osztálytanítónak kötelessége minden órán számbavenni tanítványai létszámát s a bármi okból hiányzókat pontosan följegyezni; óra után körülményesen végére járni, miért maradt ki az illető tanuló. A netalán hir nélkül eltávozottakat, vagy komolyabb kimaradásokat köteles az igazgatónál azonnal följelenteni.

116. §. Valahányszor az iskola kollégiumi vagy egyházi isten-tiszteletre, temetésre vagy mezőre ünnepélyesen vagy testületileg menni köteles, mindig az osztálytanító tiszte számbavenni osztálya növendékeit, a jelölt helyre vezetni, s az egész idő alatt

osztályával lenni, az illedelmes magatartásra felügyelni, s annak idején szintoly ünnepélyesen visszavezérelni osztályát a kollégiumba.

117. §. Az osztálytanító képviselője tanítványaival szemben a kollégiumi rendszabályoknak s ezeknek mind az iskolában, mind azon kívül szoros megtartását minden telhető módon eszközli. Névszerint:

a) ellenőrzi, hogy a városon lakó vidéki tanítványainak szállást az illetők tisztességese családoznál s csak az igazgató előleges beleegyezésével fogadjanak;

b) ily szálláson lakó tanítványait koronként, a szerint, a mint tanítványai érdekében szükségesnek látja, tartozik meglátogatni, sőt a szülői háznál lakókat is olykor meglátogatja, tudomást szerzendő, hogy mivel foglalkoznak, hogyan viselik magukat;

c) bennlakó tanítványainak általánosan felügyelője s róluk a lakás közvetlen felügyelőjétől időnként jelentést vesz be, s ezt elintézi.

118. §. Ha valamely osztálytanító, vagy szaktanító rosszul léte, betegsége, vagy elháríthatatlan akadály miatt illető tanórájára be nem mehetne, szoros kötelessége azt jó előre jelenteni, vagy jelentetni az igazgatónak s egyszersmind közölni: hogyan és kivel látja helyét pótolandónak.

III. FEJEZET.

Elemi iskolai rendtartás és fegyelem.

119. §. Az iskolai rendtartásnak a szorgalomidő és szünetek tartamára, a tanév megkezdésére, a növendékek felvételére nézve e Rendszabály illető §§-aiban a szükséges rendelkezések meg lévén adva, itt az iskolai növendékek szorosabb rendbentartására, magaviseletére s tanulásbeli előmenetelére vonatkozó megtartandók adatainak elő.

120. §. A tanítók az iskola beléletében a rendet úgy tartják fenn, ha az osztálytanító a tanítási órák kezdete előtt legalább egy negyed órával a tanteremben megjelenik s ott az érkező gyermekeket fogadja és köztük van; ha minden tanító a becsengetésre azonnal osztályába megy, az órát pontosan kitarlja, de mások óráit sem veszi el, tanítványait szép rendben bocsátja ki és az alatt is szemmel tartja.

121. §. A tanulónak a tanító, illetőleg, az igazgató engedelmé s elfogadható helyes ok nélkül iskolát mulasztani nem szabad. Ily mulasztásokra engedélyt adni, vagy engedély nem kérhetés esetén a mulasztást kimenteni a következő esetek bebizonyításával lehet:

a) ha a tanuló oly betegségbe esik, mely miatt kénytelen az iskolából elmaradni;

b) ha szülője, vagy családjának valamely tagja, annyira beteg, hogy a miatt a tanulónak erkölcsi kötelessége otthon maradni;

c) a családkörben történt halál, vagy hasonló csapás esetén;

d) a háznál előforduló nagyobb ünnepélyek alkalmával.

Az iskolai mulasztásokról az osztálytanítók rendes mulasztási naplót vezetnek, kötelesek lévén a mulasztók névsorát, a mulasztások számával együtt, minden hét utolsó napján beadni az igazgatónak, ki az indokolatlan mulasztók fenyítése iránt haladéktalanul intézkedik.

122. §. A tanítók minden egyes tanuló erkölcsi magaviseletéről, szorgalmáról és tanulásbeli előmeneteléről magánjegyzéket viznek, ezekből s a szorgalomszakonként kiadott iskolai értesítők, valamint a felvételi napló alapján szerkesztetik közvetlenül a nyilvános vizsgálatok előtt az anya- és osztályzati-könyvet.

123. §. Hogy a szülőknek gyermekeik magaviseletéről és tanulásbeli előhaladásáról, vagy hanyatlásáról tudomásuk legyen, minden tanuló iskolai értesítőt kap minden évharmad végén, melybe az osztálytanító a gyermekek magaviseletét, szorgalmát, előmenetelét és netalán iskolamulasztását az igazgatóval való tanácskozás és megállapodás szerint bejegyzi. Az értesítőket (kis könyvecskéket) az illető osztályvezető őrzi; minden évharmad végén átadja a növendékeknek, kik azokat szülőiknek, vagy gyámjoknak kötelesek megmutatni, mindannyiszor általuk aláíratni és a tanítónak megőrzés végett visszahozni.

124. §. A növendékek osztályzata következő fokok szerint állapítandó meg:

A magaviseleti osztályzat jelölésére: *dicséretes, jó, törvényszerű, kevésbé törvényszerű, nem törvényszerű.*

A szorgalmi osztályzatra: *ernyedetlen, dicséretes, változó, hanyag.*

A tanulásbeli előmenetel jelölésére: *kitünő, jeles, jó, elégséges, elégtelen.*

125. §. Ha valamely növendék egy, vagy legfeljebb két elégtelen osztályzatot nyert, az a következő tanév elején abból a tárgyból javító vizsgálatra bocsátható a tanítói gyűlés határozata által. Ha elégtelen tanjegyét ki nem javítaná, osztálya ismétlésére szorítandó; az olyan tanulóval pedig, ki két tárgynál többől kapott elégtelen osztályzatot, osztályát ismételtetni kell.

126. §. A fegyelem gyakorlására nézve: a tanítók tanítványokat nyájassággal, szeretetök és igazságosságuk által édesgessék magukhoz; figyelmeztetésök, sőt feddésök is mindig szelid, rendretasításuk és büntetésök nem durva, hanem komoly legyen; kerüljék az illetlen kifejezéseket, az indulatoskodást és verést. A fegyelem gyakorlás leghelyesebb eszköze a tanítási módszerben, a gyermekek figyelmének lekötésében és azoknak okos módon való foglalkoztatásában állván, az olyan tanítók, kik feladatukat lélektanilag értik és gyakorolni tudják, büntető eszközökre nem igen szorulnak.

A tanítók mindenk felett arra törekedjenek, hogy a kihágásra vezető s büntetést maga után vonó minden alkalmat előrelátással s okos intézkedéssel előzzenek meg. Jól meg kell különböztetniök a fegyelmetlenségből és hanyagságból eredő hibákat az erkölcstelenségből származó vétségektől; amazokat szelid vagy komoly figyelmeztetéssel, ezeket szigorú komolysággal kell javítaniok. Általában a fegyelmi eljárásban a következő fokozathoz szabják magukat:

- a) szeretettel és komolysággal való intés;
- b) megpirongatás;
- c) a padból kiállítás;
- d) a tanórák után fenmarasztás;
- e) a szülőknek szó- vagy írásbeli értesítése;
- f) bejelentés az igazgatónak végintézkedés végett.

Ha valamely növendéknek durvaságból származó kihágásait, daczoskodásait, makacs hazudozásait, erkölcstelen beszédeit, a tulajdonjogot sértő hajlamát s több eséléket a tanítók egyedül fegyelmezni, illetőleg megjavítani nem tudnák, abban az esetben bejelentik az illető javíthatatlant az igazgatónál végintézkedésre, a ki az ügyet a kollegiumi előjáróság elé terjeszti, kérvén a javíthatatlan növendék kirekesztését az iskolából.

NEGYEDIK RÉSZ.

I. FEJEZET.

A kollegiumi bennlakás szervezésére s szabályozására vonatkozó utasítás.

127. §. Minthogy a bennlakó tanulók átlagos vagyoni viszonyai, a felügyelet érdekében rendelkezésre álló anyagi és nevelési tényezők (érett ifjak léte vagy hiánya) és a társadalmi viszonyok az egyes kollégiumoknál annyira különbözők és oly individuális jellegűek, hogy mindannyian egyöntetű szabályzat keretébe célirányos fejlődésük kockáztatása nélkül bele nem szoríthatók: mód és alkalom adatik mindenik kollégiumnak a dissimilis fejlődésre, az által, hogy az együttlakást — esetleg konviktust — a felügyelet és magántanítás kérdéseit mindenik kollégiumban, a hagyományok és fennálló gyakorlat szem előtt tartásával, az újabban alakult viszonyok szerint, az illető előljárásság önmaga szabályozza, s a szabályzatot két éven belül az igazgatótanácshoz megerősítésre fölterjeszse; megerősítéséig azonban a jelen állapotot tartsa érvényben.

Egyelőre s elvileg kimondatik, a tanulói fegyelem alatt álló növendékre nézve, a pénzbüntetések eltörlése, a magántanítói rendszer helyett a felügyelői rendszer alkalmazása és hogy a korrepetitorság csak kivételesen a szülők egyenes óhajtására s az igazgató hozzájárulásával történjék.

II. FEJEZET.

Utasítás az egyházkerületi igazgatótanács tanügyi előadója számára.

128. §. A tanügyi előadót a tanári képesítéssel és gyakorlattal bíró hitsorsosak közül az egyházkerületi közgyűlés szabadon választja. A megválasztott a 10 igazgatótanácsos számába tartozik s hivatalos állásánál fogva rendes és szavazó tagja az igazgatótanácsnak.

A tanügyi előadó köteles az igazgatótanácsban kezdeményezni, hogy a kollégiumoktól és egyházmegyéktől bekéressenek azok az adatok, melyekből alapos tudomást szerezhet. Ebhez képest:

1. Köteles a kollégiumoktól felterjesztett évi zárójelentéseket,

valamint az egyes egyházmegyékben levő elemi iskolákról szóló, az esperesek által felküldött értesítéseket megvizsgálni, s úgy a kollégiumok, mint a népiskolák haladásáról vagy netalán hanyatlásáról bírálatos véleménye kíséretében jelentést tenni. Bírálata főleg a követett tanmódszerre, a tárgyak beosztására, leczkerendre, az eltanított tananyagra, a használt tankönyvekre, az általános statisztikai adatokra s a tanításon kívül nyilvánuló szellemi életjelenségekre, nevezetesen: az együttlakást és az ifjúsági önképzést illető s ehhez hasonló jelenségekre terjed ki.

2. A tanügyi-előadó az egyes kollégiumok tanári testületével, valamint az egyes egyházmegyék espereseivel oly közlekedési viszonyba teszi magát, az áll. ig. tanács útján, a melynek nyomán alapos tudomást szerezhet a felől, hogy az egyes tantárgyakra nézve, mely tankönyvek és taneszközök vannak használatban? A célznak meg nem felelő tankönyvek közül, melyeket lehet és kell az irodalomban meglevő czélszerűbbekkel felcserélni?

3. Az igazgatótanács elé terjesztett tanügyi jelentéseket, kérvényeket, indítványokat, szervezési javaslatokat szintén a tanügyi előadó köteles előkészíteni s véleményével az áll. ig. tanácsban előterjeszteni.

4. Köteles évről-évre az egyházkerület összes tanügyi állapotairól kimerítő jelentést szerkeszteni s azt oly időben bemutatni, hogy azt az igazgatótanács az egyházkerületi közgyűlés elébe terjeszthesse.

III. FEJEZET.

Utasítás a kollégiumi gondnokok számára.

129. §. A kollégiumok fő- és al-gondnokai, kiket az egyházkerületi közgyűlés a kollégiumi előjáróságok hármasság jelölési alapján élethossziglan választ meg, kötelességöknek ismerik, hogy:

1. a tanári értekezleteken, midőn ezek a gondnokságuk alatti kollégium székhelyén tartatnak s midőn a püspök jelen nincsen, elnököljenek és a tárgyalásokban részt vegyenek;

2. felügyelnek, s illetőleg az igazgatótanár útján felügyeltetnek, hogy a kollégiumokban a jelen Rendszabályok és Utasítások s a tanügyben ezentúl keletkezendő törvények és szabályok is megtartassanak;

3. a kollégiumok köz- és magán-vizsgálatain megjelennek és ezeken a tanárok és tanítók eljárásáról, nemkülönbén a tanulók szorgalmáról és előmeneteléről, maguknak kellő ismeretet és meggyőződést szereznek s e végre maguk közt úgy intézkednek, hogy a közvizsgálatokon legalább egy gondnok mindig jelen legyen :

4. az érettségi vizsgálatokon, az igazgatótanácsnak esetről-esetre való kinevezése folytán, mint az egyházkerületi főhatóság képviselői elnökölnék ;

5. midőn szükségesnek látják, vagy midőn az igazgató tanár, vagy gazdasági felügyelő által ez iránt felszólíttatnak, kollégiumi előjárásági gyűléseket tartanak, ezeken a kollégium érdekében a tanárokkal tanácskoznak, annak mind szellemi, mind anyagi előmenetelét eszközölni törekedvén ;

6. a kollégium birtokaira, gazdaságára, pénz- és jog-ügyeire felügyelnek, s azokra a kollégium gazdasági felügyelője, pénztárosa és ügyvéde által felügyeltetnek ;

7. gondoskodnak, hogy a kollégium tőkésíthető jövedelmei vagy haszonhajtó fekvőbirtok szerzésére fordíttassanak, vagy, a fennálló rendeletek értelmében kijelölt értékpapirokban helyeztesenek el ; kikölcsonzés csakis kellő biztosíték mellett lehetséges ;

8. a számadásokat a pénztárastól s általában minden számadásra kötetes egyéntől minden polgári, illetőleg, iskolai év végén a gazdasági felügyelő útján bevétetik, gondosan felügyelvén arra, hogy ily számadások egy évről is el ne maradjanak, több évről hátralékban ne legyenek, föl ne halmozódjanak és a bevett számadásoknak haladéktalan megvizsgálása s ellátása iránt intézkednek. Koronként véletlen pénztárvizsgálatot tartanak, a mikor arról is meggyőződést szereznek, ha megtartja-e a gazdasági felügyelő pontosan s havonként az elrendelt pénztárzárlatot ;

9. kollégiumi birtokviszonyokban, jogügyekben s minden szükséges esetben, a felsőbbsséggel és a külhatóságokkal szemben az előjáróság megbízásából a kollégiumot képviselik vagy meghatalmazottak által képviseltetik ;

10. a gondnokságuk alatt álló kollégiumnak sem fekvőségeit sem felkelhető javait nem használhatják, bérbe nem vehetik és valamint ezen kollégiumnak úgy az egyházkerület pénztárának tökepénzeit kölcsön nem vehetik és semmi szin alatt a maguk részére nem gyümölcsöztethetik ;

11. az egyházkerületi közgyűlésen, mint ennek rendes tagjai megjelennek, az ülésekben részt vesznek, s ezeken úgy a gondnokságuk alatti kollégium, mint az egész anyaszentegyház javára munkálnak.

IV. FEJEZET.

Utasítás a gazdasági felügyelő számára.

130. §. A kollégiumi előjáróság a rendes tanárok közül a gazdasági felügyelőt hat évre titkos szavazattal választja. — A nagyenyedi kollégium gazdasági felügyelőjének eljárását külön szabályzat állapítja meg.

A gazdasági felügyelő-tanár

1. felügyel és intézkedik aziránt, hogy a kollégium épületei: a tanári lakások, bérházak, a kollégium birtokain levő lakások és gazdasági épületek s ezekhez tartozó felszerelések jókarban tartassanak. Kisebbszerű épületjavításokat, utólagos bejelentés mellett végeztet, nagyobb javításokat költségszámítás mellett előlegesen bejelent az előjárósághoz, nagyobb átalakítások s építkezésekről pedig előlegesen költségszámítást és tervet terjeszt elő s az előjáróság rendelkezései szerint felelősség mellett foganatosítja és ellenőrzi a munkálatokat.

A kollégium évi költségvetésének keretén belül a megfelelő költségvetési átalány terhére az előjáróság utólagos jóváhagyása reményében kiutalhat olyan sürgősebb kiadásokat, melyek az illető költségvetési évi átalány-összegnek 5%-át felül nem haladják.

2. Mint az előjárósági ülések gazdasági előadója, a kezére adott vagyoni ügyi beadványokat saját véleménye kíséretében terjeszti elő s ezenfelül szerzett tapasztalatairól időnként önálló jelentéseket s ha szükségesnek látja, javaslatot tesz.

3. Mint a kollégiumi pénztár ellenőre, felügyel a kollégium tökevagyonának elhelyezésére rendelt ellenzáros szekrényre, melynek egyik kulcsa nála áll. Örködik, hogy minden töke-vagyon az ellenzáros szekrényben tartassék, még pedig az értékpapirosok és kötelezvények a számadás sorrendje, az alapítványi levelek pedig az átadási okmány sorozata szerint; örködik, hogy a tökevagyonban akár újabb tőkék bevétele, akár tőkék kiadása által csakis előjárósági utalványra történhessék változás. Köteles minden változást az ellenzáros szekrényben tartandó nyilvántartási könyvbe

irni s annak megtörténtét a pénztárossal is igazoltatni. Az ügyvéd, a bíróság, vagy bárki kezéhez, előljárási utasítás következtében adandó okmányok helyébe az átvételről szóló előismervényeket teszi.

4. Nyilvántartási könyvet vezet, a melybe rovatonként följegyzi a pénztárhoz intézett mindennemű bevételi és kiadási utalvány tárgyát és összegét, s hogy a följegyzés megtörténtét igazolja, mindennemű, a pénztárhoz intézett utalványt alá kell írnia.

Saját utalványozásairól jelentést tesz a legközelebbi előljárási ülésben s minden negyedévben jelentést terjeszt az előljáráshoz a költségelőirányzat szerint még rendelkezésre álló s a felhasznált összegek arányáról.

5. Ellenőrzi a pénztárosi napló vezetését; minden hónap végén összehasonlítja a napló tételeit az igazolványokkal; a pénztári havi zárlat helyességéről magának meggyőződést szerez és aláírásával hitelesíti; a zárlat főösszegeit saját ellenőrző könyvébe vezeti és a pénztárossal aláíratván, magát az ellenőrző könyvet időről-időre bemutatja a kollégium előljárási naplójának.

6. Gondoskodik a pénztárossal együttesen, hogy a kollégium épületei a fennálló rendeletek értelmében az előljárási napló által kijelölt társaságnál tűzkr ellen biztosítottassanak, valamint arról is, hogy a lejárt biztosítások a maguk idejében megújítottassanak, nemkülönben, hogy mindenféle adók kellő időben bevállaltassanak és befizettessenek, az adóalapban netalán történt változások folytán szükségessé vált lépéseket kezdeményezi; ha felszólamlásokra lenne szükség: az illető adatokat pontosan egybegyűjtve, az előljárástól kieszközölnödé határozat alapján a felszólamlást felszerelve, az illetékes helyen benyújtja.

7. Ellenőrzi, hogy a kollégium ingatlanainak bérlői vagy haszonbérlői a bérbevett javakat jelenlétében, pontos leltár mellett, vegyék át és adják a bérletidő leteltével vissza. Folytonosan nyilván tartja a bérleti s haszonbérleti időnek tartamát és a szerződések tartalma szerint a bérleti idő lejártának közeledtéről előre jelentést tesz.

8. Szigoruan ellenőrzi, hogy a bérlők és haszonbérlők a szerződésükben elvállalt kötelezettségüknek pontosan és mindenképpen eleget tegyenek. Haladéktalanul jelentést teszen a bérlet vagy haszonbérlet tárgyakon, vagy ezek tartozékain tapasztalt szerződésellenes rongálásokról és átalakításokról.

9. Az ingatlan birtokok felügyelete vagy a kollégium egyéb anyagi érdekei védelme szempontjából, jelesen biztosítékul felajánlott vagy netalán újonnan szerzendő birtokok állapotának és értékének megbecslése végett, a szükség szerint vagy különös meghagyásra, a helyszínén megjelenik, — s végül

10. a kollégium háztartásához szükséges bevásárlásokat (cipóbúza, tűzifa, bútorok, stb.) ő eszközli s a vásároltak árának kiutalásáról az 1. pont figyelembevételével gondoskodik.

V. FEJEZET.

Utasítások a kollégiumi könyvtár- és muzeum-örök számára.

131. §. A kollégiumi könyvtáros egyszersmind levéltáros is. Mint ilyen, a kollégiumi könyvtárnak és levéltárnak őre és kezelője. A tanári szék ajánlatára a rendes tanárok közül az előljáróság választja 6—6 évre, mely idő tartamára méltányos díjazásban részesül és a tanári széknek, az előljáróságnak és általa az igazgatótanácsnak felelős. Ehez képest:

1. A felügyeletére bizott könyv- és levéltár-ügyeiben az ő meghallgatása nélkül semmiféle intézkedés nem történhetik.

2. A könyvtár és levéltár kezelésénél és használatánál, ha a szükség úgy kívánja, melléje egy segéd is adható. Ezenkívül hivatalos ügyekben a kollégium egy szolgájával rendelkezik.

3. Gondoskodik a kollégiumi könyvtárnak és levéltárnak épségben s rendben tartásáról, könyvtári kettős példányok kiválasztásáról és értékesítéséről, nemkülönb a hiányos művek kiegészítéséről.

4. A könyvtár ügyében mindenféle levelezéseket teljesít, a tanári székben az egyes szakok és tanárok által kijelölt könyveket megrendeli s felüggyel, hogy a megrendelés az évi költségvetés keretét meg ne haladja.

5. Gondoskodik a hozatott és ajándékba vagy cserébe kapott könyveknek a gyarapodási naplóba való vezetéséről, nemkülönb azoknak megbélyegzéséről, czimtározásáról és bekötéséről.

6. Felüggyel arra, hogy a könyvtár használatánál az olvasószobában a szabályok megtartassanak.

7. A kollégium életére vonatkozó irományok, jegyzőkönyvek és táblázatok pontos összegyűjtéséről s kiegészítéséről gondoskodik.

8. Hivatalos órát a tanáriszék által meghatározott időben tartja.

132. §. A természettani muzeum öre, a természettan rendes tanára, kit az előljáróság biz meg felelősség mellett a felügyelettel. Ehez képest:

1. A muzeumi tárgyakat leltár mellett veszi át, gondozza és a leltárba a gyarapodást és apadást időről-időre feljegyzi s azt kívánatra az előljárósághoz beterjeszti és időnként láttamoztatja.

2. A hiányos vagy megromlott eszközök és segédszerek kicseréléséről s kijavításáról gondoskodik.

3. A muzeum gyarapítása végett javaslatokat terjeszt a tanári szék s ennek útján az előljáróság elé. A költségvetés keretén belől megrendeléseket tesz, a költségvetés keretét meghaladó megrendeléseket azonban tartozik az előljáróság helybenhagyása alá terjeszteni.

4. A muzeumot a tanári szék által meghatározott időben, az ifjúság és látogató vendégek részére nyitva tartja. Hivatalos ügyekben és takarításra a kollégium egyik szolgájával rendelkezik.

5. A muzeumról az iskolai értesítőben tudósítást közöl.

133. §. A természetrajzi muzeum öre: a természetrajz rendes tanára, kit szintén az előljáróság biz meg felelősség mellett a felügyelettel és e részben a természettani muzeumörre vonatkozó szabályok alatt áll.

134. §. A filologiai és szépészeti muzeumot az előljáróság a tanári szék ajánlatára a filologia vagy a történelem egyik tanárára bizza 6—6 évi időtartamra, ki a muzeumi tárgyakat leltár mellett veszi át, gondozza, a leltárba a gyarapodást vagy netaláni apadást időről-időre feljegyzi és azt kívánatra az előljárósághoz beterjeszti és időnként láttamoztatja.

A felesleges példányok kicserélésére vagy értékesítésére nézve a tanári szék útján az előljárósághoz javaslatot tesz, nemkülönben a muzeum gyarapítása végett is javaslatokat terjeszt a tanáriszék közvetítésével az előljáróság elé.

A tanáriszék által meghatározott időben a muzeumot az ifjúság és a látogató vendégek részére nyitva tartja. A muzeumról az évi értesítőben tudósítást közöl.

135. §. A rajztani gyűjtemény, a földrajzi és tornászati taneszközök és szerelvények külön-külön és leltározva az illető szaktanárok felügyelete s gondozása alá helyezendők.

Utasítás a kollégiumi orvos számára.

136. §. A kollégiumi orvos a kollégium közegészségi ügyének öre lévén, mint ilyennek hatásköre egyrészt a kollégium növendékeinek egészségi állapotát veszélyeztető káros befolyások elhárítására terjed ki, a közegészségi törvények pontos foganatosítása s azoknak végrehajtása feletti örökös által; másrészt pedig a kollégium megbetegedett növendékeinek és szolgaszemélyzetének gyógyítása főfeladata. E végre:

1. Minden iskolai évben a kollégiumi lakszobákat megvizsgálja, a lakható szobákban elhelyezhető tanulók létszámát megállapítja s eljárása eredményéről a tanári-széknek jelentést tesz.

2. A tanuló-lakszobákat s a tantermeket az igazgatók, osztályvezetők és osztálytanítók kíséretében évközben is meglátogatja s a netán teendő intézkedésekről javaslatot nyújt be a tanári székhez.

3. A mennyiben a közegészségi törvény II. §-a lak- és középületek építésére nézve közegészségügyi rendszabályokat állapít meg, a kollégiumi építkezések alkalmával a tervezetről, nemkülönben az újabb épületek használatba vehetőségéről közegészségügyi tekintetben javaslatot, illetőleg, véleményt nyújt be az előjárásához.

4. Minden tanév első havában, de a körülményekhez képest a tanév közben is, a ragályos és elhurezsolható bőrbajok terjedésének meggátlása céljából, a kollégiumi növendékeket a testi tisztaságra vonatkozólag az osztályvezető jelenlétében megvizsgálja. A testileg tisztátalanokat, bőrbajokban szenvedőket elkülönzi s kitisztítási, illetőleg, kigyógyulási idő tartamára a tanórák látogatása s a többi tanulókkal való érintkezés megakadályozására intézkedéseket tesz.

5. A tornászatra kötelezett gyermekeket megvizsgálja, a szabadban való tornászat és az úszás megkezdésére az alkalmas időt megállapítja.

6. A be nem oltott tanulókat, a szülők kívánságára, beoltja s himlőjárványos időköz alatt, hasonlóan a szülők kívánságára, újraoltásokat eszközöl.

7. A kollégiumi kórház felügyelője. S minden beteg, ha ez által betegsége súlyosbodása veszélyeinek nincs kitéve, köteles segélyért személyesen fordulni a kollégiumi orvoshoz, a ki e végre

a könnyü betegek részére a kórház helyiségében naponkint rendelési órát tart, a súlyos betegeket pedig magánszálláson kezeli.

8. A betegekről rendszeres naplót vezet. Az év végén a kezelt betegekről és a betegségek nemeiről, s netalán elhaltakról, a tanári széknek kimutatást nyújt be.

9. Ragályos betegségek fellépése esetén azonnal jelentést tesz a tanári székhez s a szükséges óvintézkedéseket megteszi.

* * *

2888 — 1896. sz.

Az erdélyrészi ev. reformált egyházkerület állandó igazgatótanácsának az 1896. évi juliushó 29-én tartott üléséből.

Szász Domokos s. k.,
elnök.

Parddi Kálmán s. k.,
tanügyi előadó.

TÁRGYMUTATÓ.

A hatóságok általában	3 l.	
I. Felügyelő és kormányzó hatóságok	4 l.	
A konvent, mint közoktatási hatóság		1.—3. §.
Az egyházkerületi közgyűlés		4.—6. §.
Az egyházkerületi igazgatótanács		7.—13. §.
A kollégiumi elöljáróság		14.—25. §.
II. A gimnáziumi igazgatás, rendtartás és fegyelmezés szabályai	10 l.	
Az igazgatótanár joga és kötelességei		26.—28. §.
Az osztályvezető teendői		29. §.
Az egyes tanárok kötelességei		30.—38. §.
A tanári szék szervezete és hatásköre		39.—40. §.
Tüzetes tanulmányi ügyrend. A tanév megkezdése, módszertani tanácskozmány, szakértekezletek és osztálytanácskozmány; évközi szünetek; évvégi vizsgálatok, ellenőrző tanácskozmány; osztályozás, bizonyítványok kiállítása		41.—61. §.
A tanulókat illető rendtartás és fegyelem. A felvétel módzatai, felvételi és javító vizsgálatok; a jó magaviselet és illedelem szabályai; a tanulásra vonatkozó szabályok; a fegyelmi büntetések nemci és fokozatai		62.—107. §.
III. A gimnáziumokkal kapcsolatos elemi iskolák igazgatási, rendtartási és fegyelmezési szabályzata	34 l.	
Az elemi iskola-igazgató hatásköre		110. §.
A tanítók kötelességei		111.—118. §.
Rendtartás és fegyelem		119.—126. §.
IV. Utasítások	41 l.	
Utasítás a belrakás szervezésére vonatkozólag		127. §.
Utasítás az egyházkerületi tanügyi előadó számára		128. §.
Utasítás a kollégiumi gondnokok számára		129. §.
Utasítás a gazdasági felügyelő számára		130. §.
Utasítások a kollégiumi könyvtár- és muzeum-őrök számára		131.—133. §.
Utasítás a kollégiumi orvos számára		136. §.

